

М.А.Савченко
Л.С. Калатало
А.А.Колупаева

БУКВАР

М. А. Савченко
Л. С. Калатало
А. А. Колупаєва

Буквар

Підручник
Для підготовчих – перших класів шкіл
для дітей з важкими порушеннями мови

За загальною редакцією
дійсного члена АПН України,
доктора педагогічних наук,
професора М. С. Вашуленка

Київ
«Форум»
2001

Рекомендовано Міністерством освіти України
(Лист Міністерства освіти України №1 - 11 - 699 від 24.03.99р.)

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

	голосний звук		твердий приголосний звук
	приголосний звук		м'який приголосний звук
	звук на початку слова		
	звук у середині слова		
	звук у кінці слова		
	букви, що позначають дзвінкі приголосні звуки		
	букви, що позначають глухі приголосні звуки		
	ненаголошений склад		
	наголошений склад		
	слово		речення
			
			

Савченко М. А. та ін.

С13 Буквар: Підруч. для підготов. — перших кл. шк. для дітей з важкими порушеннями мови / М. А. Савченко, Л. С. Калатало, А. А. Колупаєва. — К.: Форум, 2001. — 175 с.

ISBN 996 - 7786 - 34 - X.

ББК 74.3

© М. А. Савченко, Л. С. Калатало,
А. А. Колупаєва, 2001

© И. В. Бабенцова, О. В. Василевська,
В. М. Кушніренко, О. В. Мазниченко,
О. В. Малинка, М. Ф. Неварикаша,
О. А. Сіденко, Н. В. Сосніна,
художнє оформлення, 2001

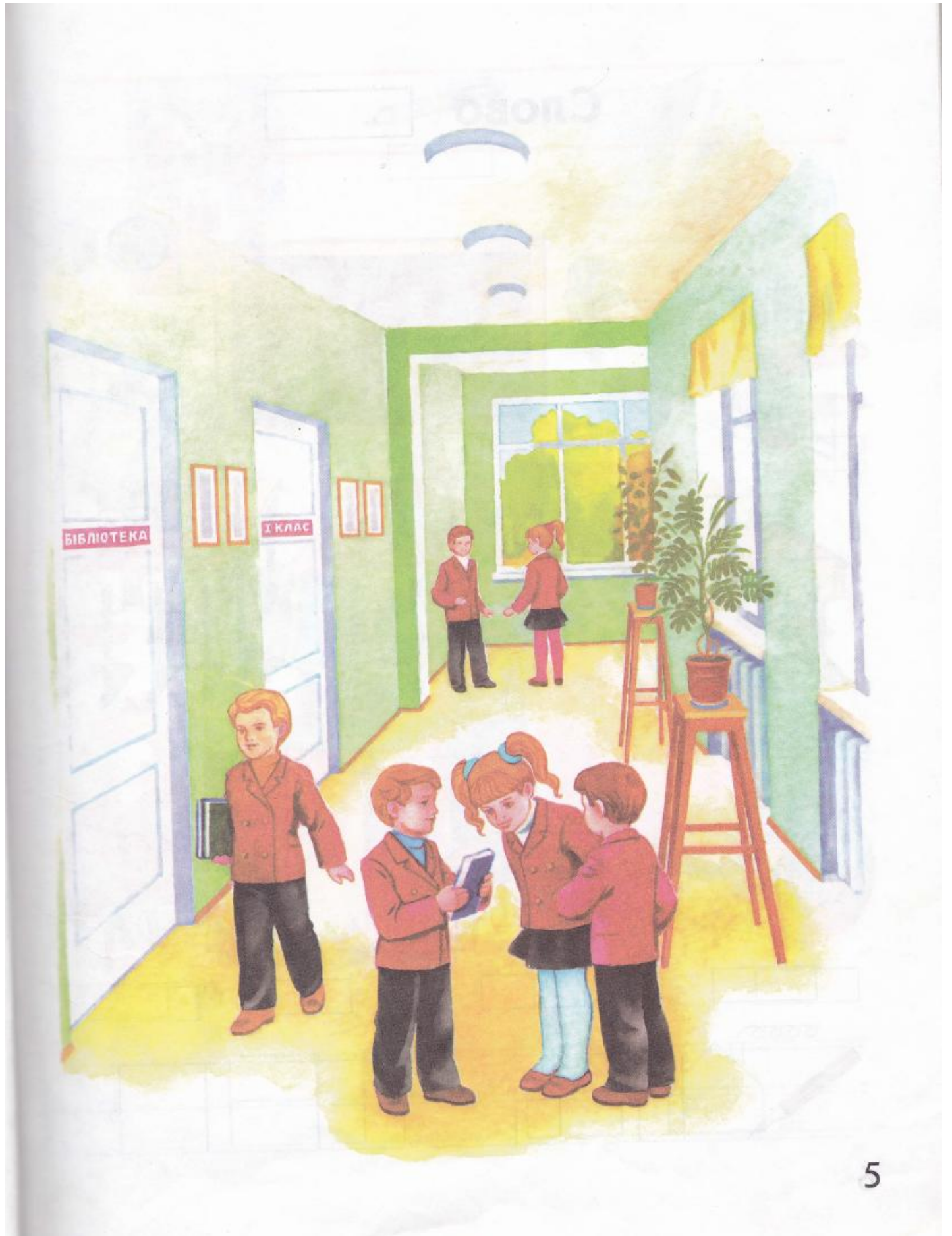
ISBN 996 - 7786 - 34 - X

Буква до букви,
і виникне слово.
Слово до слова —
звучить рідна мова.

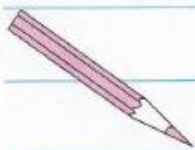
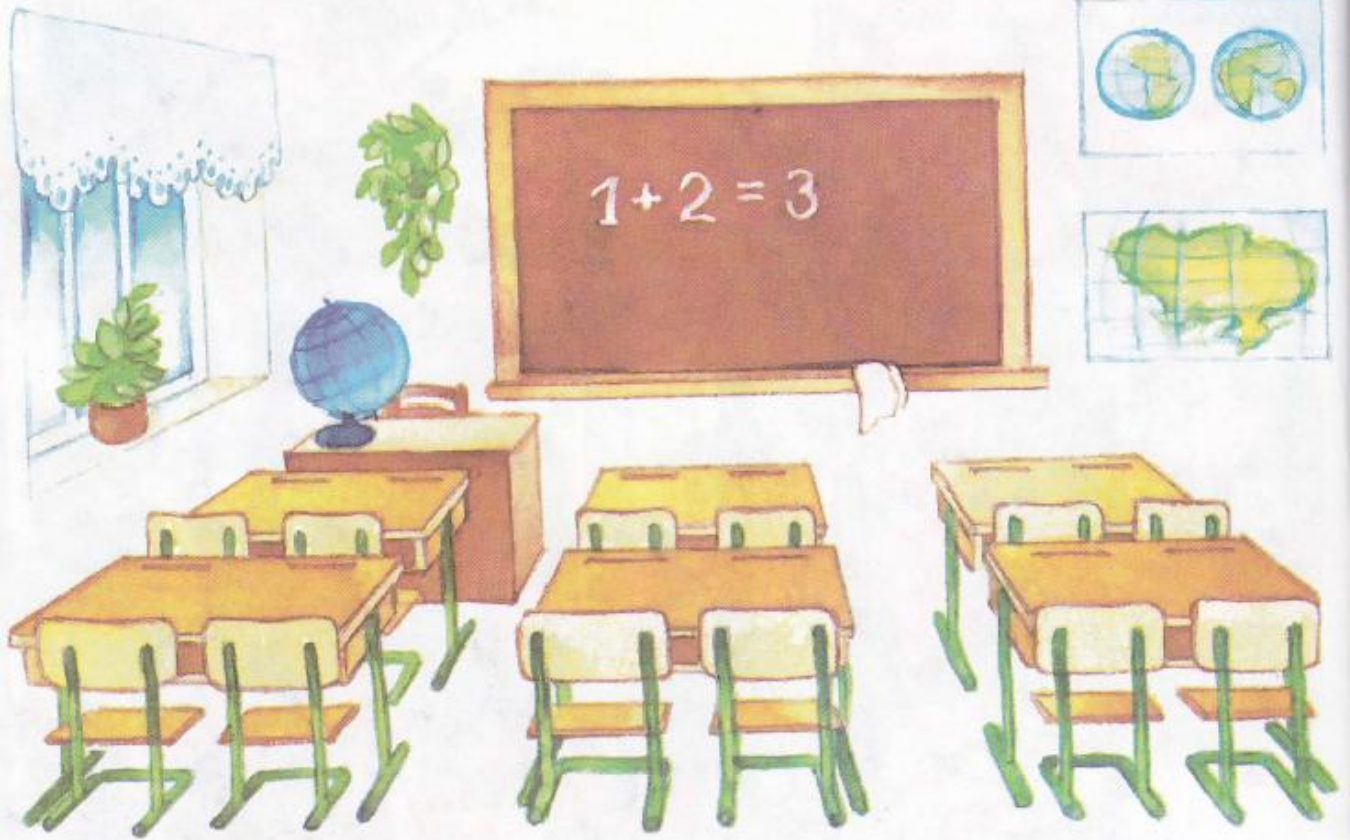
І. Січовик

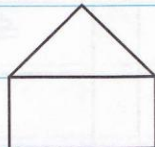
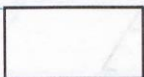
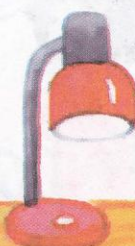
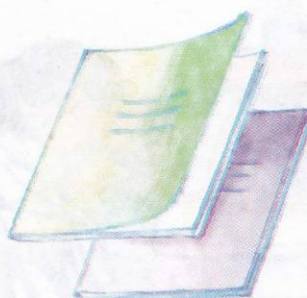

Слово

Three empty rectangular boxes for labeling the sleeping scene.

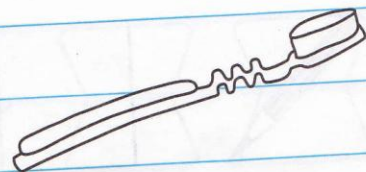
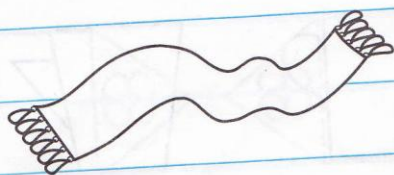
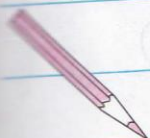
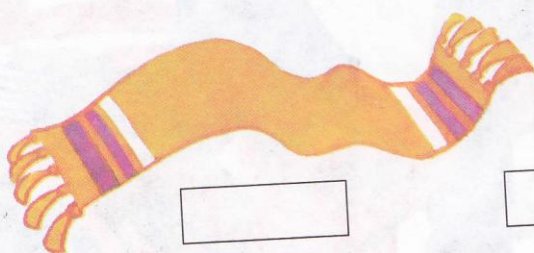
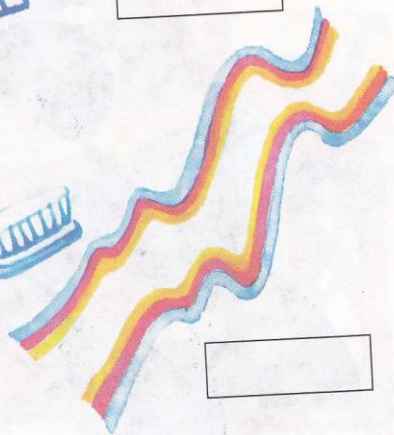
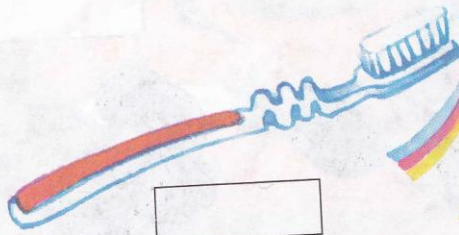

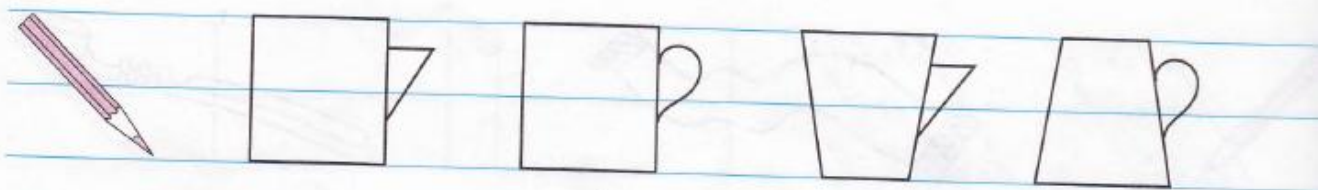
Two empty rectangular boxes for labeling the sitting-up scene.

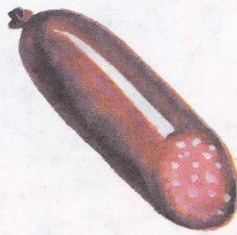
Two empty rectangular boxes for labeling the making-bed scene.

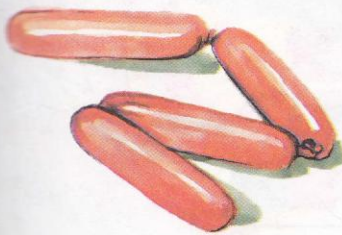

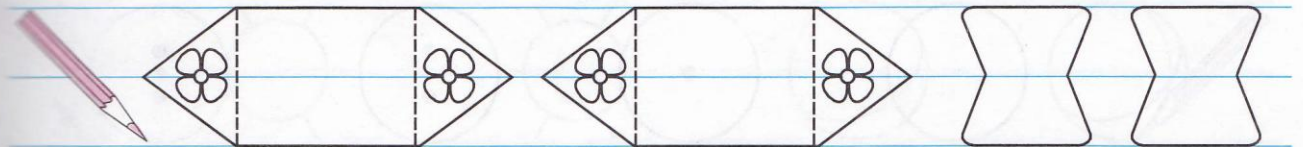

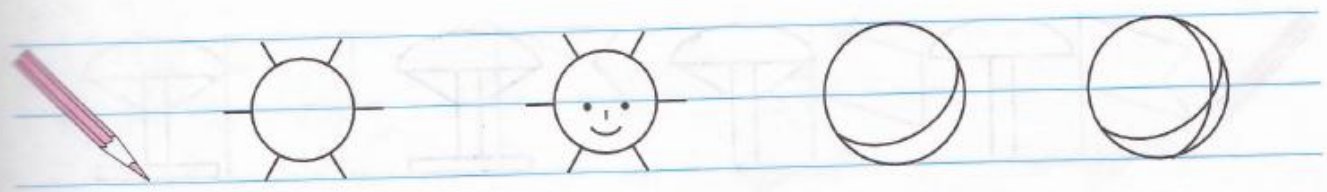
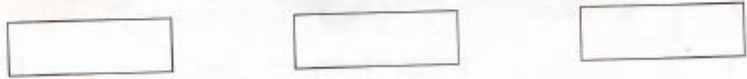

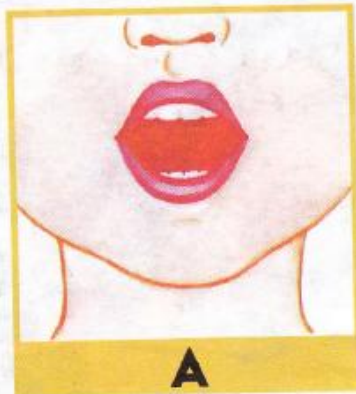

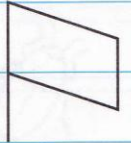
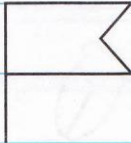
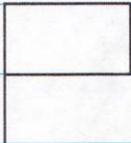
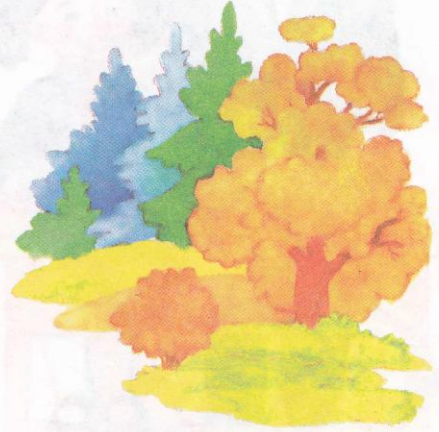
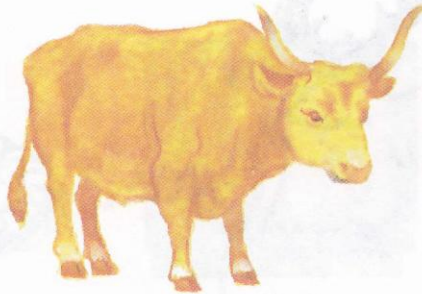
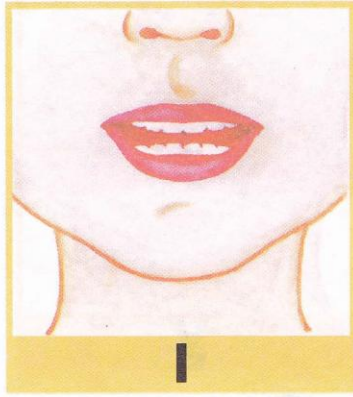

Голосні звуки

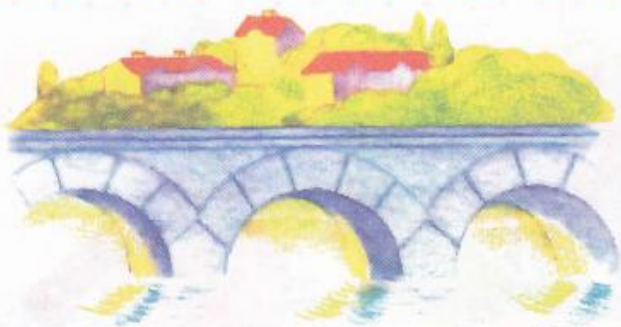
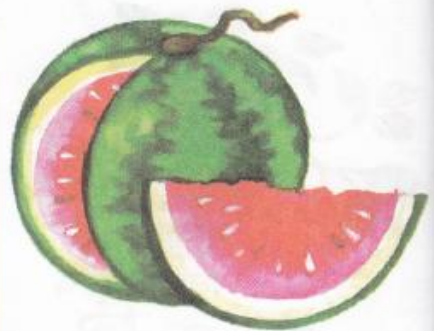
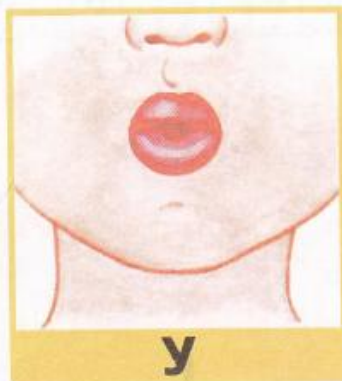

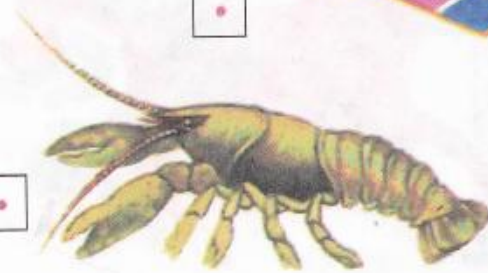
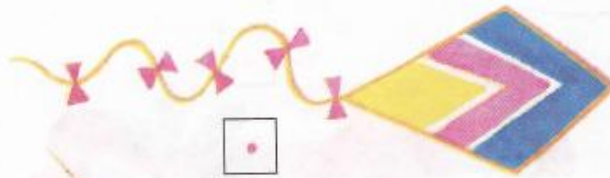
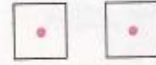
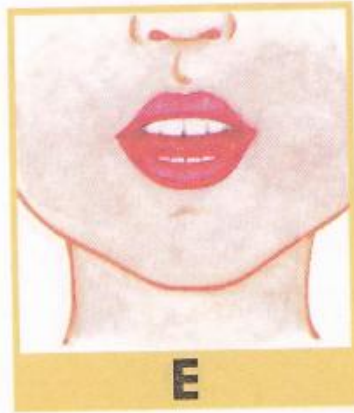
□ ? □ ? □ ? □ ? □ ?

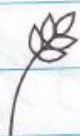

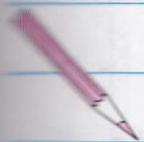
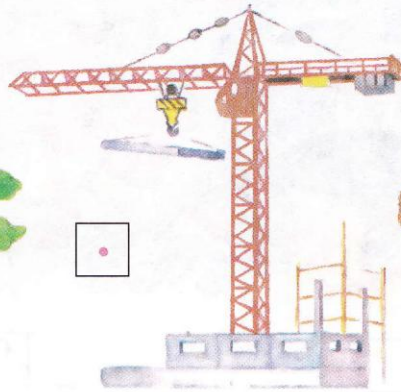
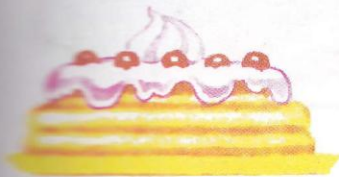
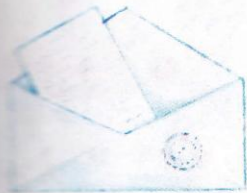
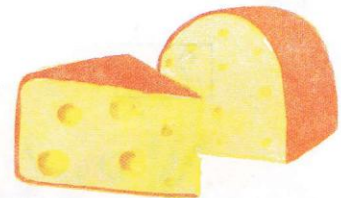
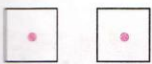
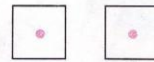
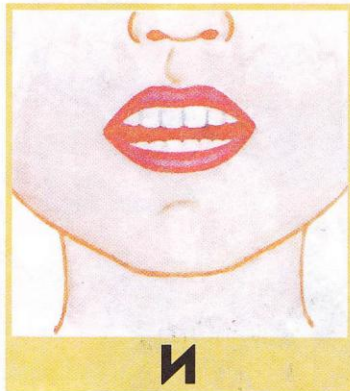
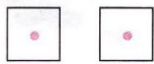
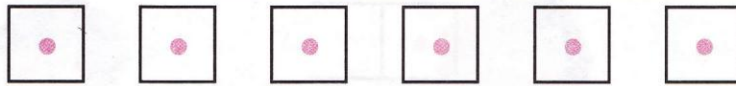

Голо

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

? |

? |

? |

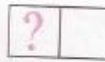
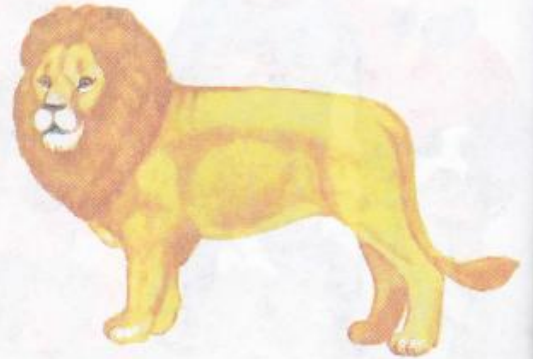
? |

? |

	<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>						<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>											<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																					<table border="1"><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>																					

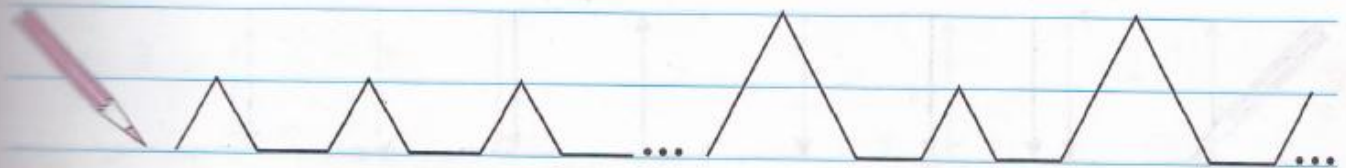

Приголосні звуки

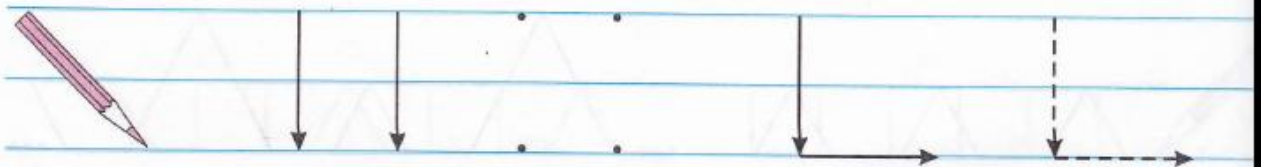
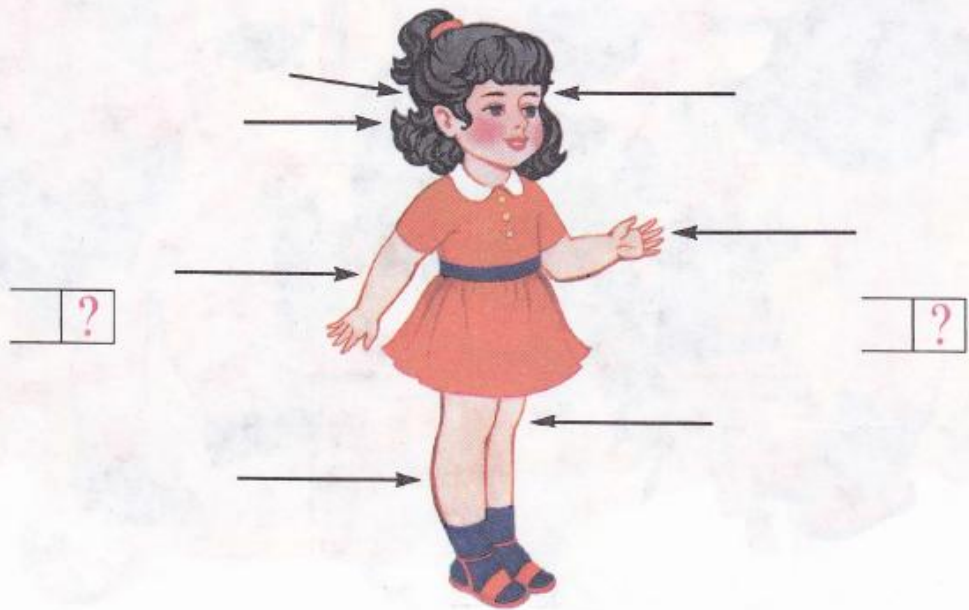

?

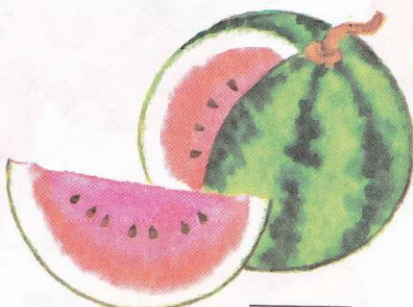
Приголос

□ □

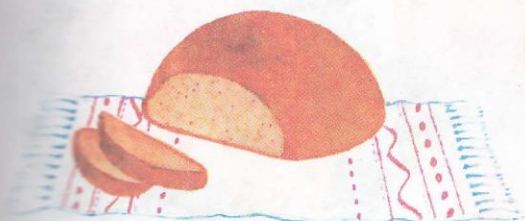
□ ?

□ ?

□ ?

□ ?

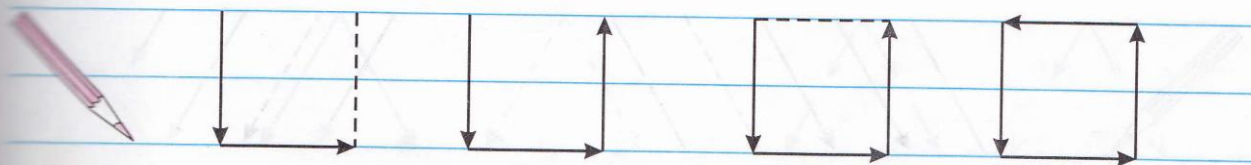
□ ?

□ ?

□ ?

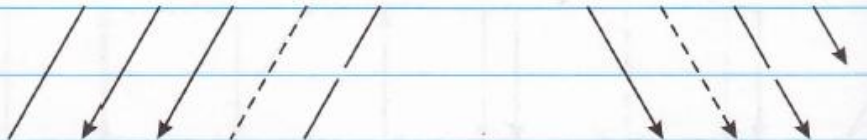

?

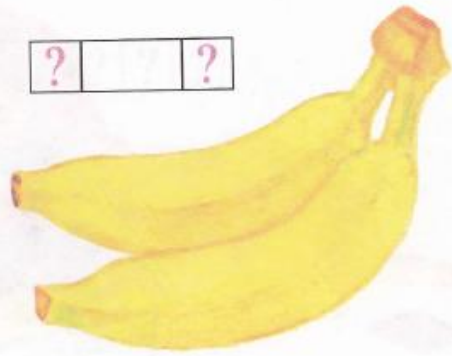
?

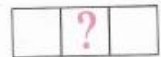
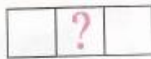
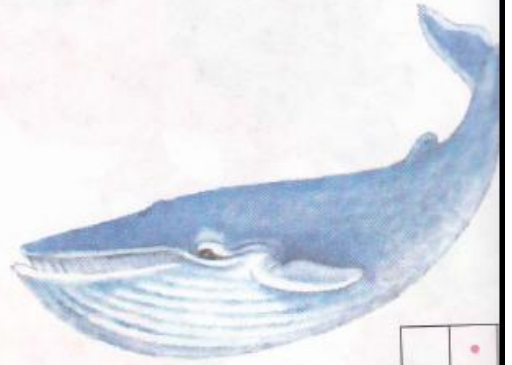
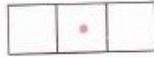
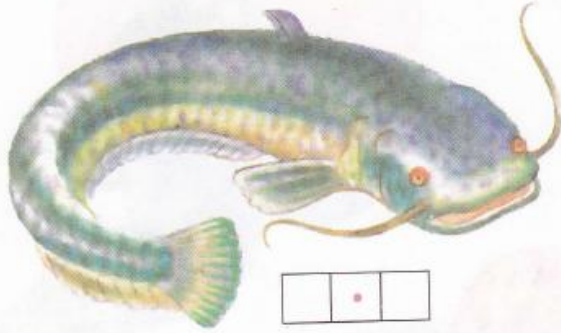

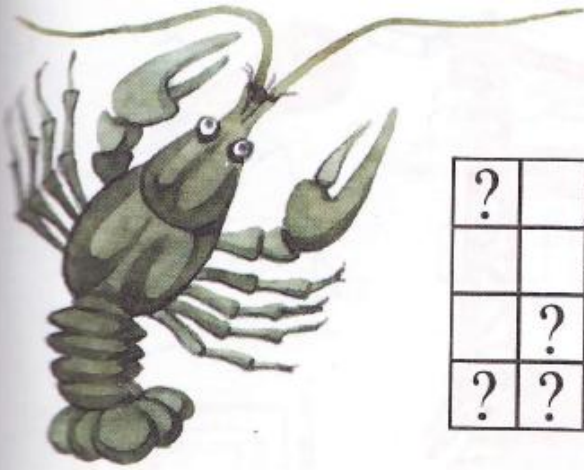

? ? ?

? ? ?

?		
		?
	?	
?	?	?

?		
		?
	?	
?	?	?

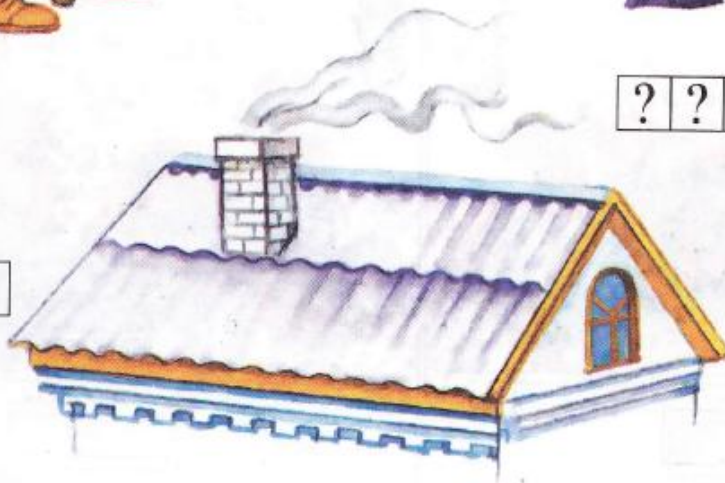

?		
	?	
		?
?	?	?

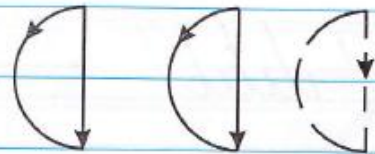
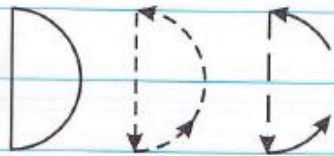

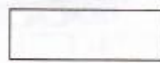
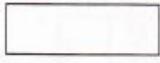
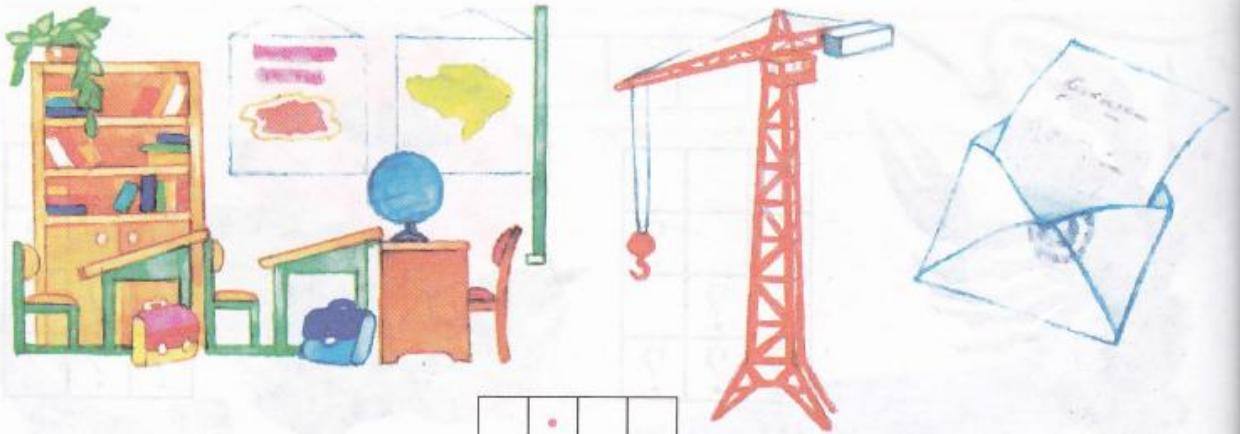
?		
	?	
		?
?	?	?

?	?	?
---	---	---

?	?	?
---	---	---

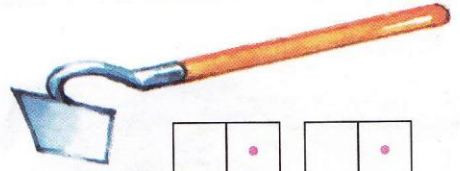

□ . □ .

□ . □ .

□ . □ .

□ □ □ □

□ □ □ □

□ □ □ □

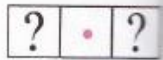
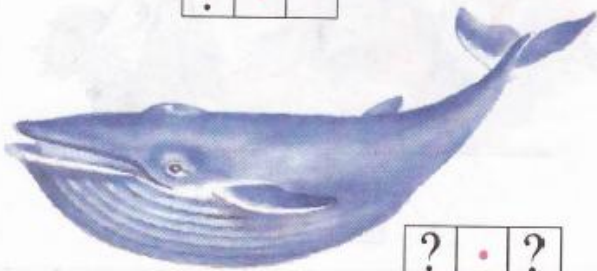
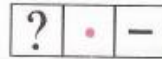
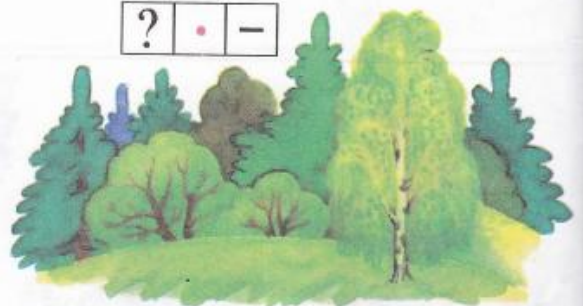
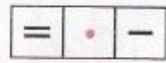
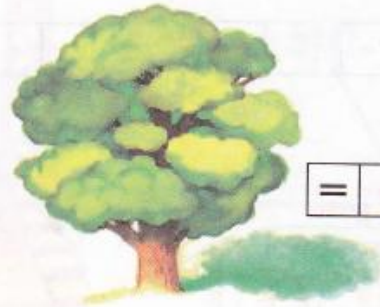
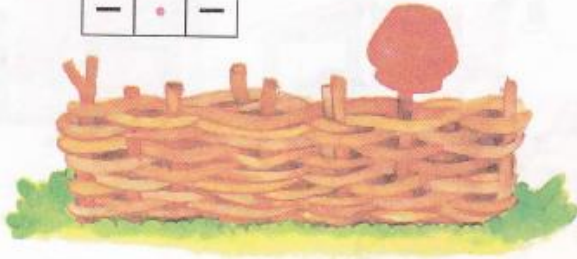
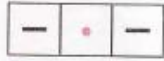
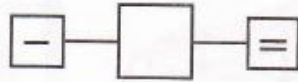

□

□

• = • =

=

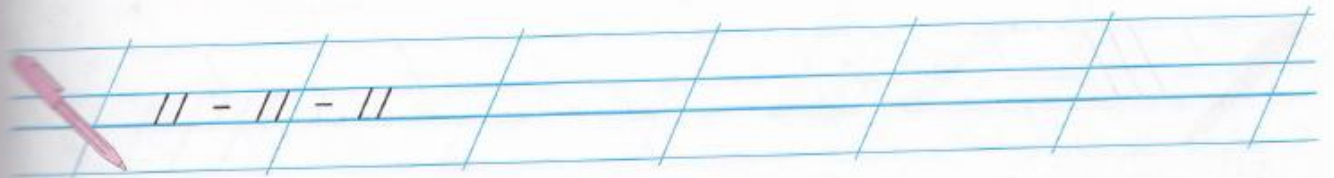
=

=

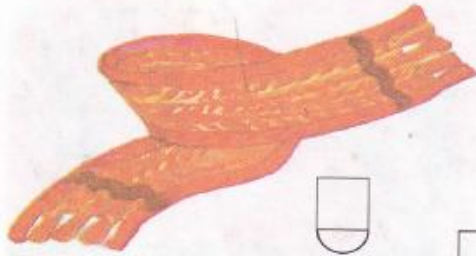

=

=

Склад

?

?

?

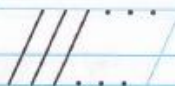
?

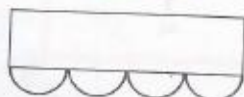

?

?

?

?

?

?

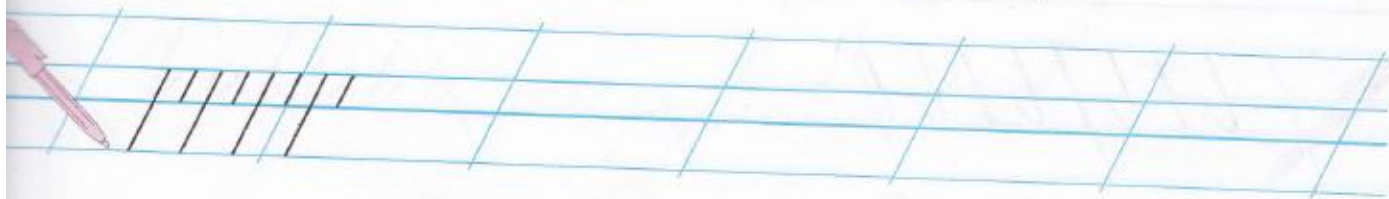
?

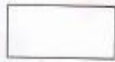
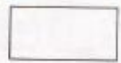
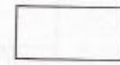
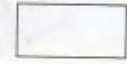
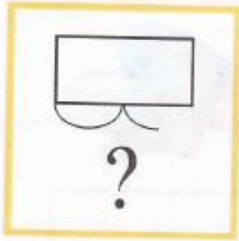

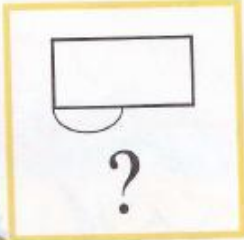
?

?

bububu

Наголос

у́у́у́!

у-у-у́!

у́-у!

у́!

у-у́!

lllll

RHHSP9

u u u u u

w w w

Речення

_____ .

_____ .

_____ .

 ч р

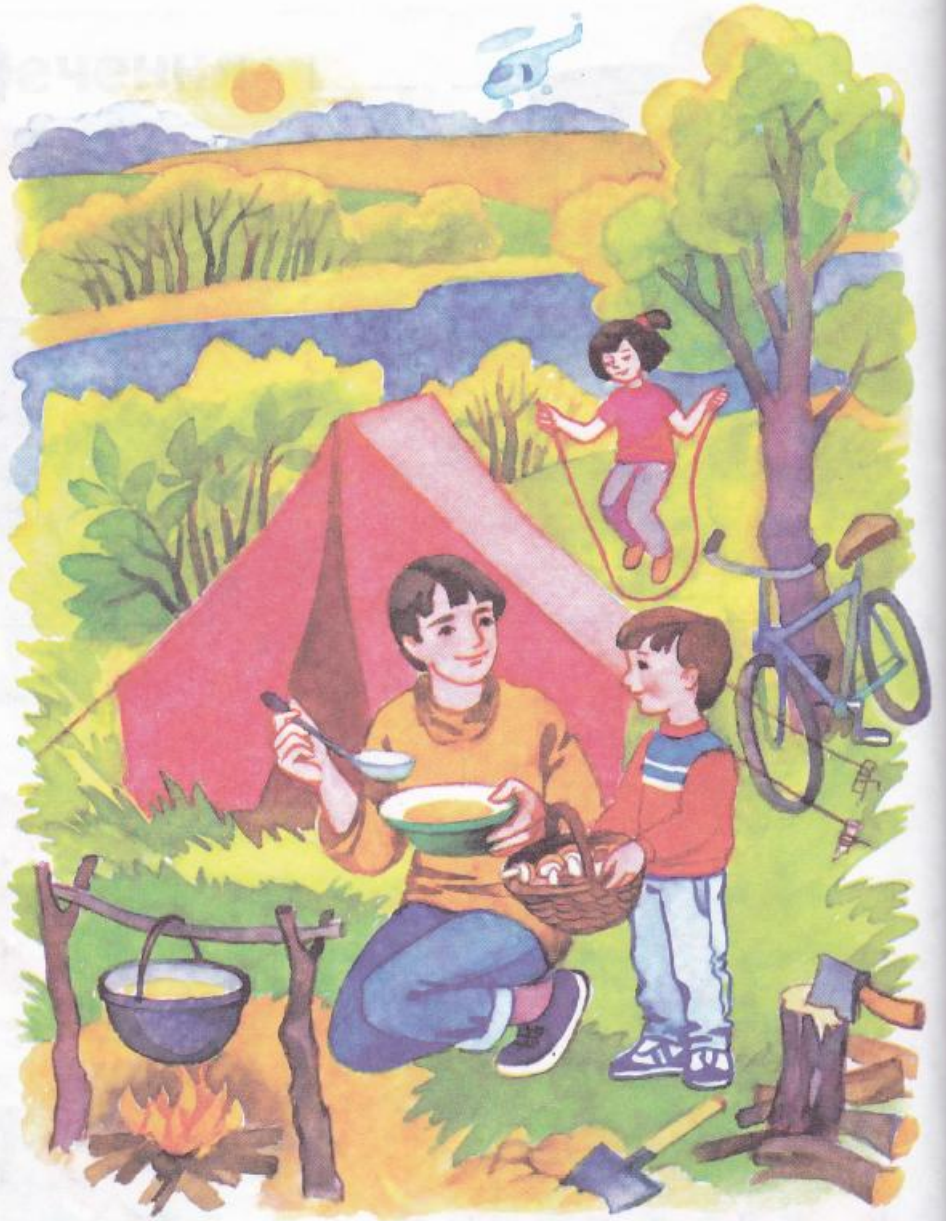

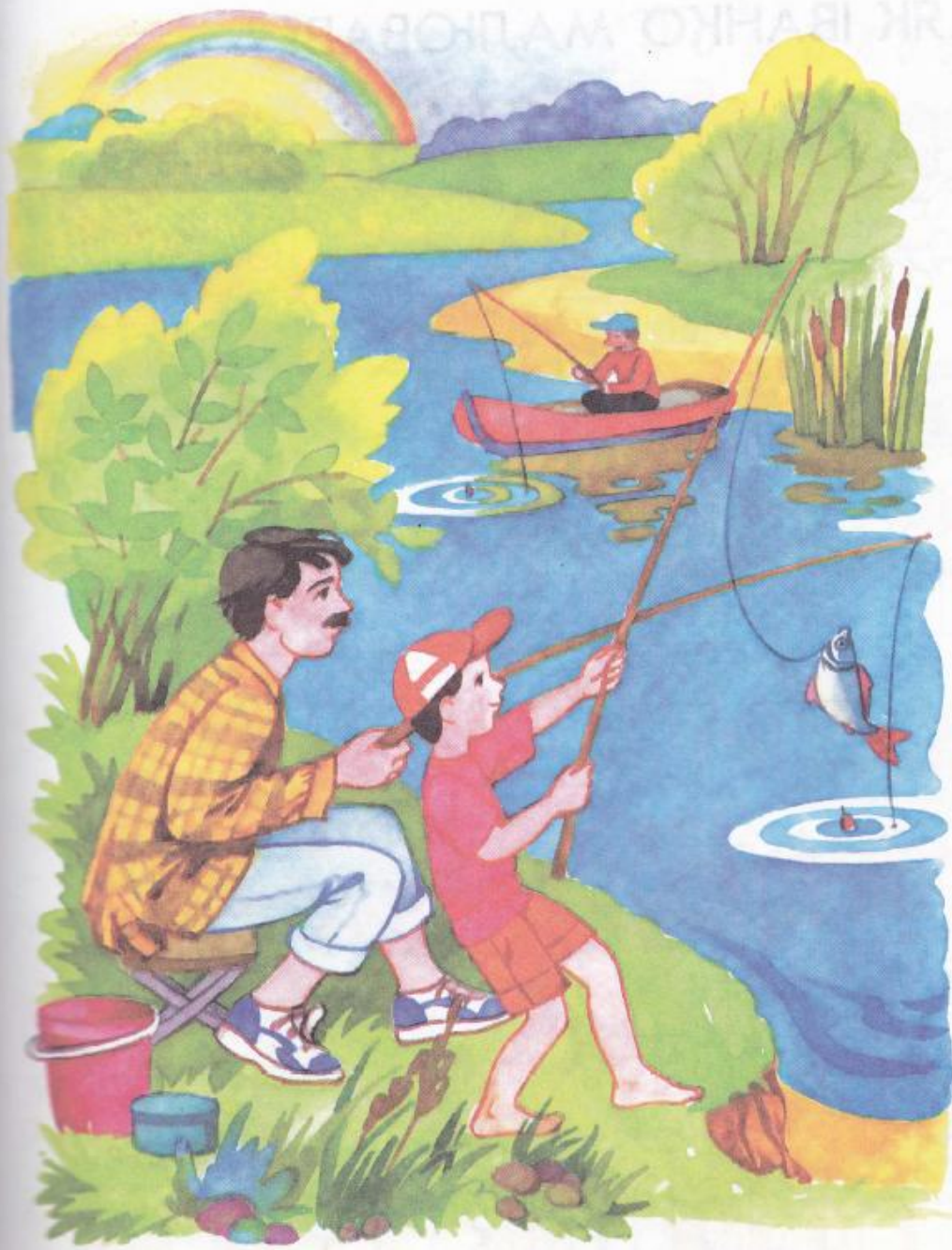

44

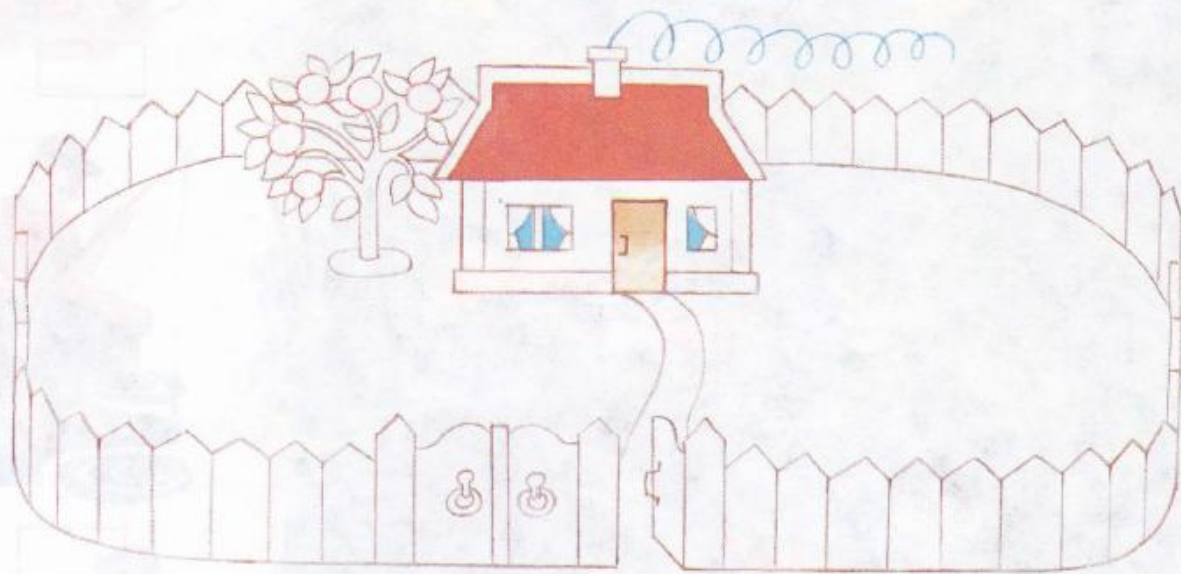

_____ .

_____ ...

ooo - ooo - oo -

ЯК ІВАНКО МАЛЮВАВ?

┌ _____ ...

┌ _____ ...

КРАСНОУСЫЕ КАРПЕЧКА

┌ _____ ...

┌ _____ ...

 eeeeeee

КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА

ΚΟΖΑ Ι ΠΕΣ

_____ .
_____ .
_____ .
_____

Aa

A áa aá
áaa aáa aaa

a [] [] [] a

[] a []

[] [] a

a [] a [] a []

[] a [] a

[] [] [] a

A. A. A.

aaa aáa

	o r o l o l o l o l
	a a a a

A

Aa... Aa...

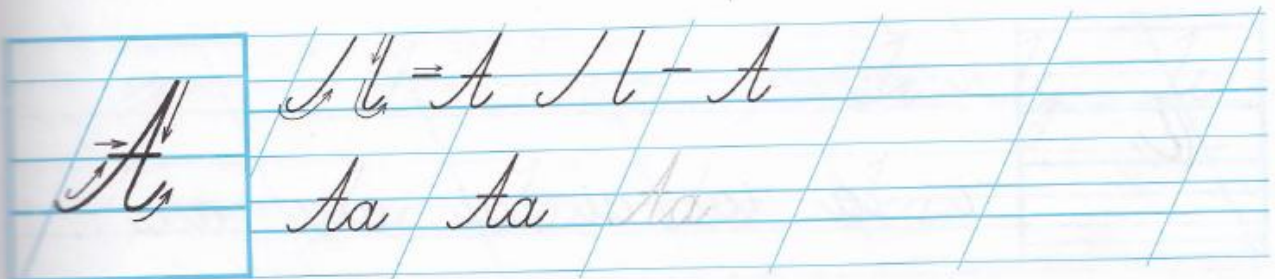

—A-a-a! A-a-a!

aaa... aaaa...

aaa... aaaa...

y y y y y y y y y

yy ya ay yi iy yia ayi

y □ □ i

□ y □

□ □ □ □ y □ y

—y-y-y!

y y y ya ay yay yay yai yai yia yia

y y Y Y

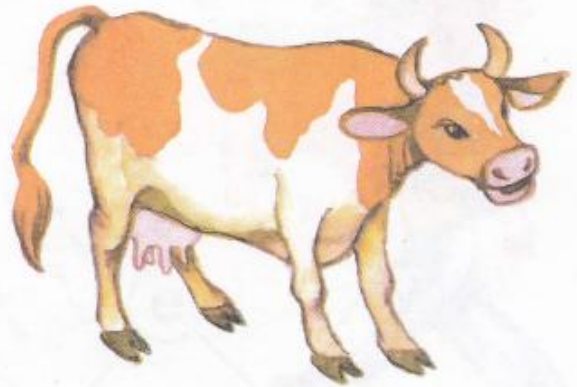

—A y! A y!

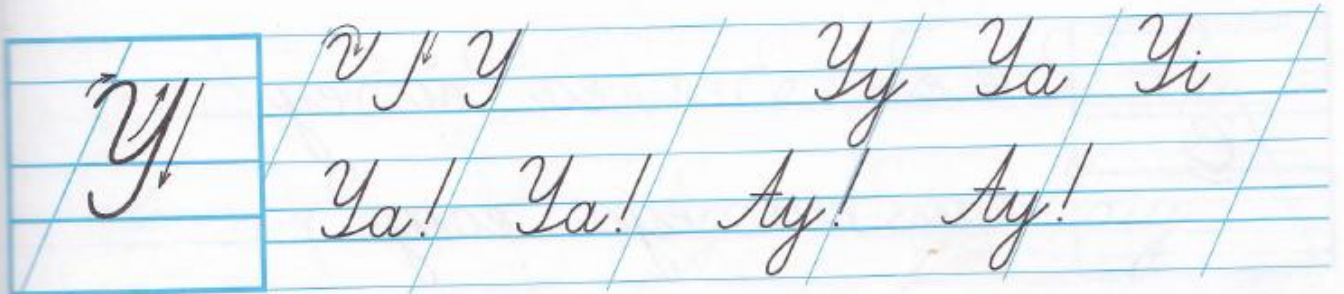
—□y-□y!

—Yá! Yá!

—□y!□y!

Ee

E

ée

eé

éee

eée

eeé

ee ea ey ei eay eai aey

e □ □ á □

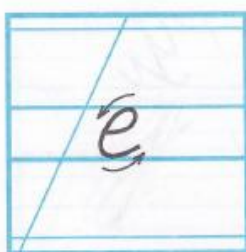
□ e □

□ e □ é

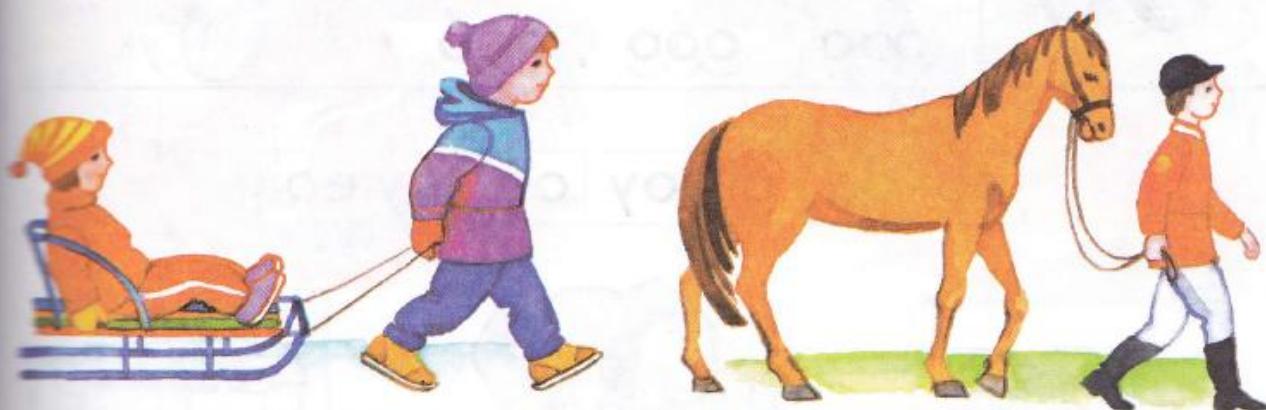
i □ e

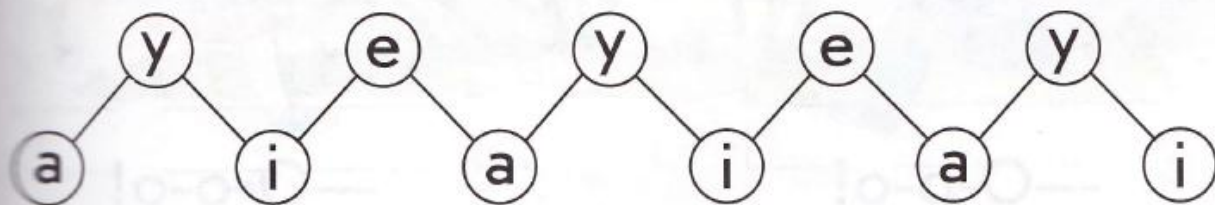
e e e e ee ea ei ey

eai eai eya eaiy

e e E e e E

e e

E E E E E E E E E E
Eaa Eii Eya Eay Eaiy

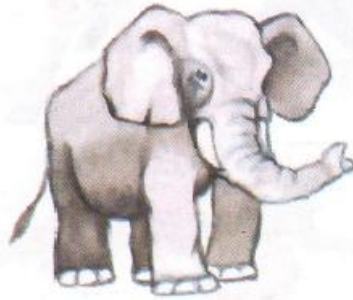
Oo

O
óó ooó
óóó ooó ooó

oo oa oi oy oe aoy eoi

ó□i

□□o□

□i□□ó

—O-o-o!

—O-o-o!

	o	oa	oy	oi	oe
@	oei	oae	oyi	iao	ayo

_____ .
 _____ .

_____ .
 _____ .

_____ .
 _____ .

_____ .
 _____ .

O	O	Oo	Oi	Oy	Oe
	Oay	Oai	Oiye	Oyia	

ВВ

ва

ва́ва

вава́

ва́вава

вава́ва

вавава́

ВВ ва ву ве во ви ав ув ев ов ів

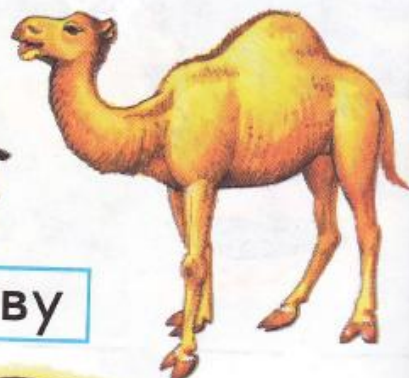
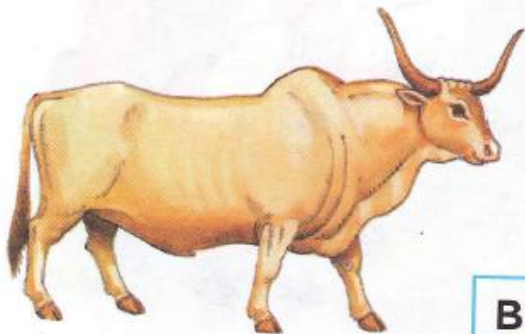
В

В

В

ве ви во ву

	а	б	ва	ев	ву	ви
	ав	ов	ев	ув	ев	

Бб

ба

ба́ба

баба́

ба́баба

баба́ба

бабаба́

бб ба бо бу бе би

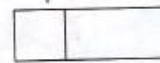
ба □ о □

буб □ □ □ □

□ □ иб

	о	д	д	д	да	ди	ды	де
	ада	одо	аде	оди	ыды			

πα

πάπα

παπά

πάπαπα

παπάπα

παπαπά

π

πα	πε	πο	πί	πυ
απ	επ	οπ	ίπ	υπ

πάβα

πάβι

πάβο

πάβυ

π

π

У Пав á пе í папύ а.

π π π πα πι πυ αν ιν υν
 πιβ νε οπ εν

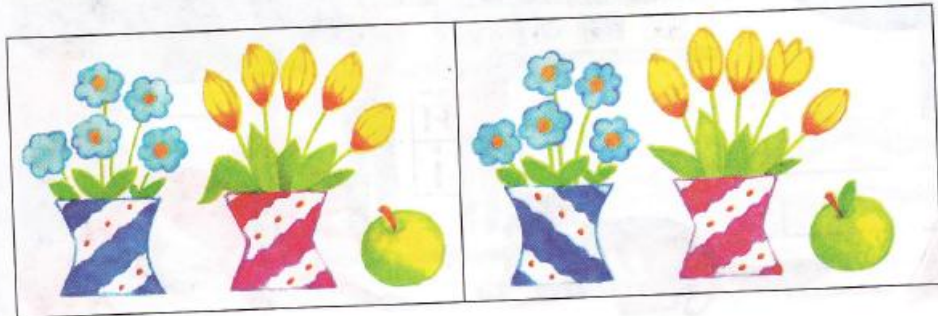
	а	у	о	е	і
п	апа	упу	опо	епе	іпі
вб	вба	вбу	вбо	вбе	вбі

∞	△
в	і
б	п

вів
пові́в

був
побува́в

упа́в
попа́в

П П П По Пи Пе
Па Па Пу Пу

И

йи

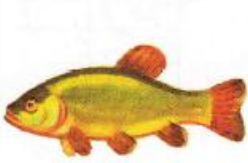
ий

йии

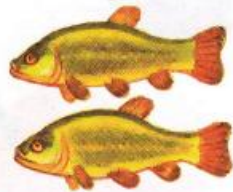
ййи

ийй

аи ои уи еи іи ии

□ и □

□ и □ й

Пи □ йп пив

Пи □ йп випив

бив | вйбив | вививав

И
і

	и	и	и	ий	ои	аи	уи	еи
и	ни	ни	ни	випив				

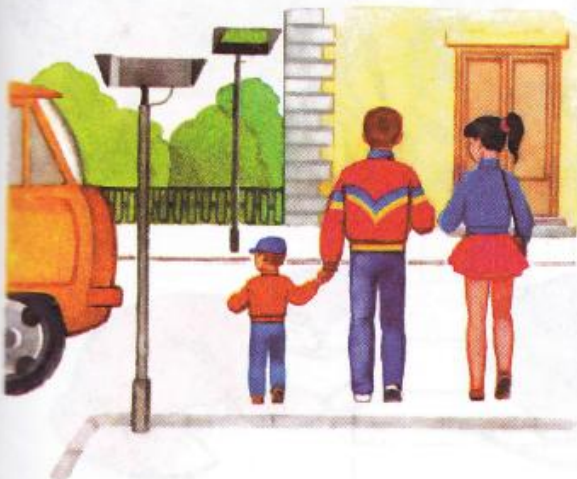
а	і	у	е	о	и
---	---	---	---	---	---

а	п	у
---	---	---

ви	ві	би	бі	пи	пі
----	----	----	----	----	----

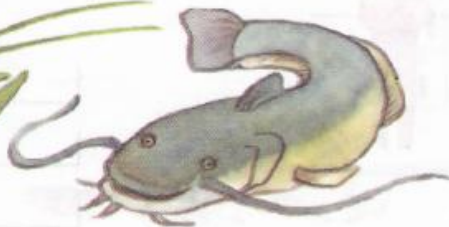
б	и	в
---	---	---

о	в	е
---	---	---

— — .
— — — .
— — ...

nu bu Ju nub Jub Jyb
bunab budub budubab

ay oy ei ai au yu ya
 ayo eui oyu yae iay

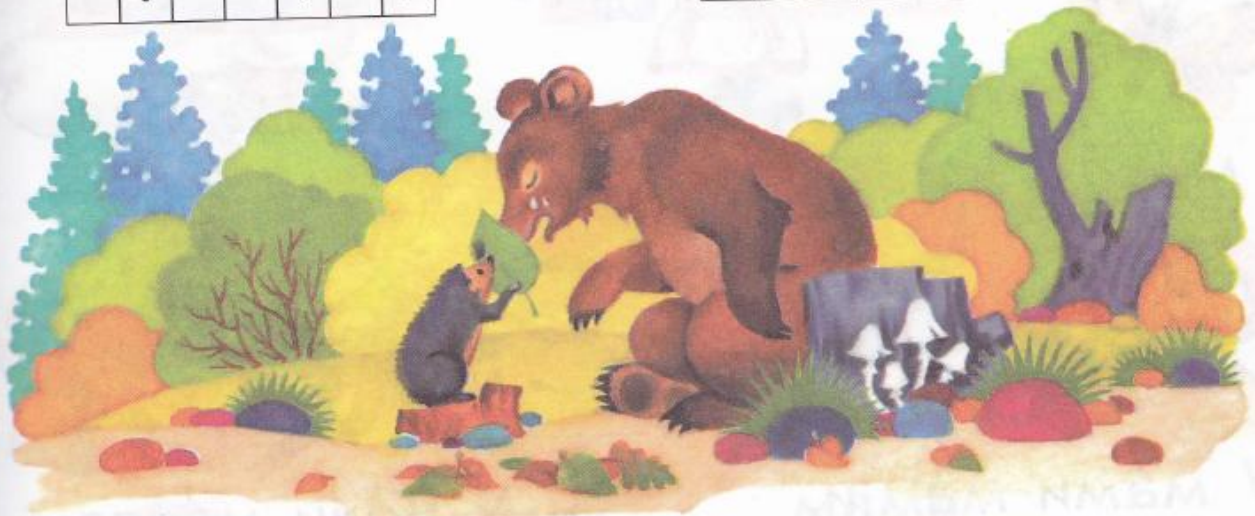
•

• •

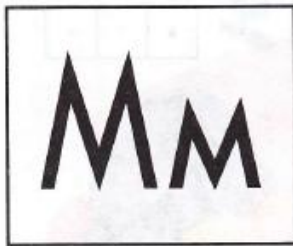
• • • • •

• • • • •

• • • • •

ay ay ba bo by ab ob yb
ei ioy de du di ni no ny

ма

ма́ма

мама́

мамама

мама́ма

мамама́

ма	мо	му	ми	ме	мі
ам	ом	ум	им	ем	ім

м

м

м

У ма́ми ма́ и.

У Во́ви ма́впа.

У Пав а́ Бім.

У Бі́ма .

ма ми му ме

У Во́ви ма́впа.

	о	и	е	а	у	і
м	мо	ми	ме	ма	му	мі
б	мбо	мби	мбе	мба	мбу	мбі

ш	д
в	і
б	п
м	і

_____ ...

мив
поми́в
ви́мив

мама
 мами
 маму
 мамі

<i>М</i>	<i>М</i>	<i>М</i>	<i>Мама.</i>
<i>Ми</i>	<i>Ми</i>	<i>Ми</i>	

НН

на

на́на

нана́

на́нана

нана́на

нананá

ан он ин ен ун ін

н

н

н

Ні́на

І́нна

Іва́нна

Іва́н

па́н

па́ні

па́но́ве

па́ні

Іва́н — ві́н

І́нна — во́на

Ні́на і Іва́нна — во́ні

Во́ва у ва́нні. Ві́н мив Бі́ма.

н = ъ, н, н, ан ін ин он

ві́н во́на во́ни

	у	е	о	а	и	і
н	уну	ене	оно	ана	ини	іні

но́ва но́ве но́ві

щ	△
в	—
б	п
м	—
н	—
	є
	є
	є
	є
	є
	є

він вона́ воно́

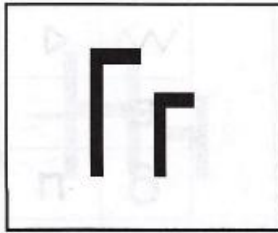

вони́

ні́ва
ні́ви
на ні́ві

ми—ви—вони

	Ніна	Іванна	

га

га́га

гага́

га́гага

гага́га

гагага́

га го ги ге гу ги

га

вага́

пи іг

га
гу
го

го убі́

гу́ и

гва
гво
гву
гви
гві
гве

Го убі́ у Га́нни.

Гу́ и у Іва́на.

	г	га	ги	ге	гу	ги
	губа	губи	вагон	вагони		

Xx

ха

ха́ха

хаха́

ха́хаха

хаха́ха

хахаха́

ха	хи	хе	хо	ху	хі
ах	их	ех	ох	ух	іх

пух

вúхо

міх

ховáв

вúха

□ома́ха

ха́□а

У ВАГОНІ

Мама і Хома у вагоні.

Хома у вагоні упав.

Він мóвив:

— Ох! Мамо, пі□німі́ мене!

мúха

МОХ

xe xe xe xo xa ox ux ix

мох пух муха вуха

	а	е	о	и	у	і
г	га	ге	го	ги	гу	гі
х	ха	хе	хо	хи	ху	хі

Щ	Д
В	—
Б	П
М	—
Н	—
Г	Х

—Ха-ха-ха́!

—Хі-хі-хі́!

—Ух-ух-у́х!

—Ох-ох-о́х!

ма́ма — вона

му́ха — ?

Хома́ — він

мох — ?

Х	И С Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х	Х
	Ха!	Хе!	Хи!	Ох!	Ух!	Ух!					

Зз

за

за́за

заза́

за́заза

заза́за

зазаза́

зе́б□а

за зі зе зи зо зу

ва́за — ва́зи

вазо́н — вазо́ни

гніз□о́

У ва́зі і вазо́нах .

Заха́□ везе́ Зи́ну.

У Зи́ни хво́□і зу́би.

га□бу́з

віз

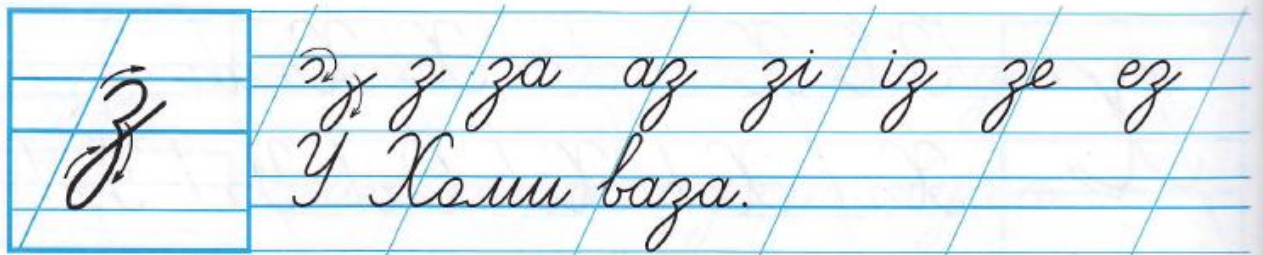
заві́з

ві́віз

везе́

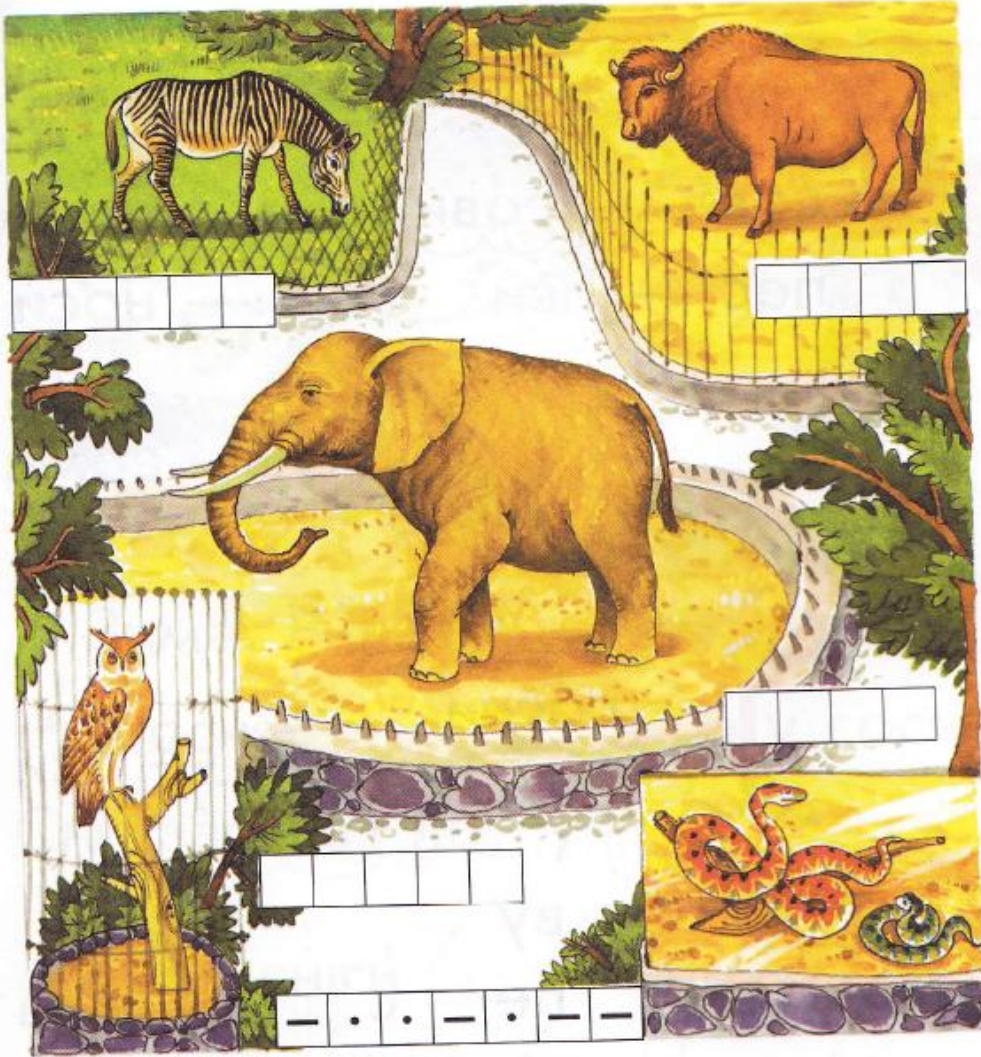
завезе́

ві́везе

	а	е	о	и	у	і
з	аза	езе	озо	изи	узу	ізі
в	зва	зве	зво	зви	зву	зві

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	

_____ . _____ ...

З	З	За	Зи	Зо	Зе	Зі
	Зина	У	Зини	вазон.		

Сс

ca

сáса

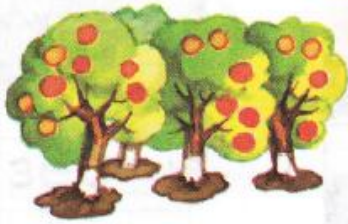
сасá

сáсаса

сасáса

сасасá

ca ci ce ci co cy

ca

совá — сóви | син — синí

пес — пси | нiс — носí

осá

— сóсни

— сомí

— óси

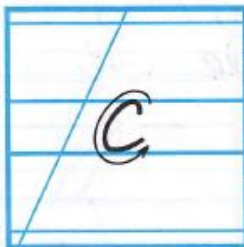

ic

с — ом
он
ин

ву — с
пе
ні

с — ам
ама
амі

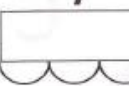
с с са су се си ас ос ус ис

сам сам сон сосни сніг

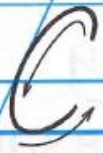
	а	и	е	о	у	і
с	спа	спи	спе	спо	спу	спі
св	сва	сви	све	сво	сву	сві

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с

Зимá. Віпав сніг. На снігу .
 На сосні снігú . Гніз о́ у сосні.
 Сніг засіпав но́ у .

сніг снігі́ | зимá зимі́
 снігу снігом | зі́му зимі́

	С С С Са Си Су Се
	Сова на сосні.

З — С

	і	и	е	а	о	у
з	зі		зе		зо	
с		си		са		су

			з
		з	у
	з	у	б
з	у	б	и

			с
		с	у
	с	у	п
с	у	п	и

4	5	1	2	3
н	а	с	о	с

З
—
С

У Семéна випав $\frac{з}{с}$ уб.

На $\frac{з}{с}$ о $\frac{з}{с}$ ні $\frac{з}{с}$ о $\frac{з}{с}$ ва́.

У о $\frac{з}{с}$ і́ в $\frac{з}{с}$ а́.

зимá
снiг
са́ни

овзани́

ПУСТУН

_____

_____

_____

_____

Дд

да
да́да дада́
да́дада дада́да дадада́

да до ду де ди ді

діду́

бідо́н

заво́д

д — ва
вох

ве — де
бу

вхі — д
вихі

іде

Діду́ = удо́ма. Ма́ма на заво́ді.

Handwriting practice lines showing the cursive letters 'д' and 'де' followed by words: да, ди, ді, ду, до, дам, дим, дим, дід, сад.

а	е	и	о	у	і
два	две	дві	дво	дву	дві
зва	зве	зві	зво	зву	зві

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	

дав	видава́в	ди́во
пода́в	подава́в	ди́вно
ви́дав	задава́в	дивина́

Дід Дени́с і ді□и сади́□и сад. дім дим
 Ніна ... Демі́д ... Вади́м ... дах сад

Тт

та

та́та

та́та

та́тата

та́тата

та́тата

тиг □

ме́те □ и □

□ іт

ат от ет ут ит іт

міст
хвіст

міс
тіс

то

носи
вози

ти

ходи
біга
буди

д
т

и

і д
т е

ми
пи
і

д
т

и

ве д
т е

Удо́ма тато і мама. Гнат на заво́ді.
Він буде там до́вго.

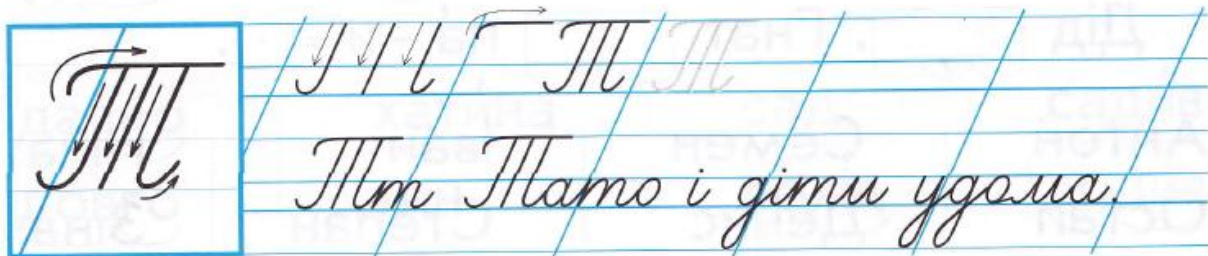
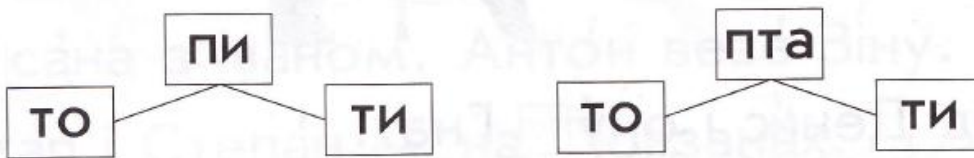
т, т
тато носити

	а	и	е	о	у	і
т	та	ти	те	то	ту	ті
д	да	ди	де	до	ду	ді

ш	щ
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т

Тато і діти вдома. У тата ніга.
 Він . Тут діти: Антон, Вадим,
 Ніна і Ганна. Вони уважно .
 У імнаті сті, диван, тумба і
 теевізо.

Д — Т

	а	о	е	и	у	і
д	да	до	де	ди	ду	ді
т	та	то	те	ти	ту	ті

д	и
д	у
д	і
д	а

м

б

х

т	и
т	о
т	у
т	а

н

т

Дід Дени́с і ону́ [] Гнат.

Дід []. Гнат [] па́-и=[].

Антон
Остап

Семен
Денис

Іван
Степан

Ніна
Зіна

ЗИМА І ДІТИ

Два дні іде́ сніг. Багато́ снігу на ставу́.
Усі діти там. Семён на сан[]ах сам.
О[]сана з Іваном. Антон везе́ Зіну.
Остап і Степан — на []овзана́х.

давнó
дóвго

хати́на
тин

сад
похі́д

сади́в
ходи́в

Кк

ко

ко́ко

коко́

ко́коко

коко́ко

кококо́

ака око уку еке ики ікі

кома́ □

кіт — кит

са́нки — та́нки

кі́нув — ві́кинув

копа́ти — ві́копати

ба́бка

ко́ник — ко́ники

паву́к

ко́тик — ко́тики

	к к к к к к к
	к к ка ке ок

	а	о	у	е	и	і
к	ка	ко	ку	ке	ки	кі
ск	ска	ско	ску	ске	ски	скі

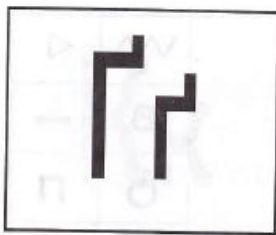
ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
	к

Кіт, гуска, пєсик, кú□и. Дубóк,
бúдка, кістка, сосіска,

┌ _____ .
└ _____ .

	Котик там.						

га

га́га

гага́

га́гага

гага́га

гагага́

га́зда

га ге ги го гу ги

ага́ус

га́ва

гніт

гату́нок

га́ти

ху́га

га́вити

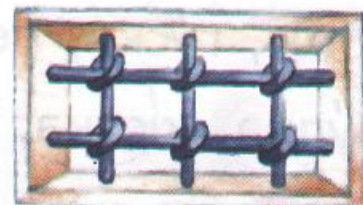
агу́кати

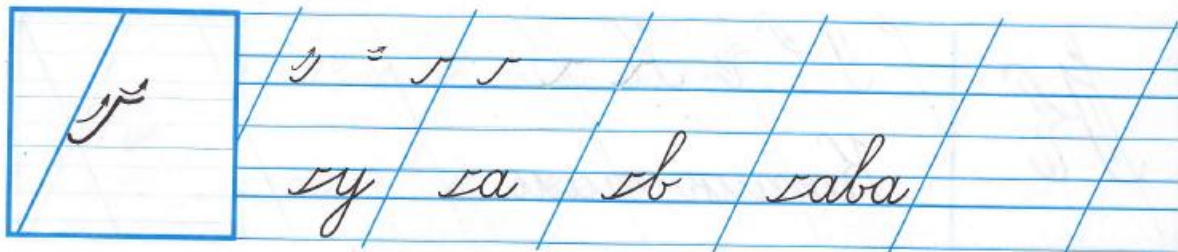
га́нок

бі́гос

га́ти

	а	о	у	о	и	і
г	аг	ог	уг	ег	иг	іг
в	гва	гво	гву	гве	гви	гві

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к

г	г	г
г	г	г
г	г	г

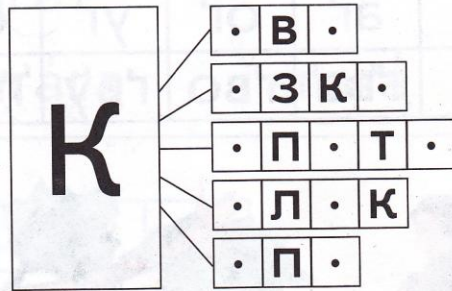
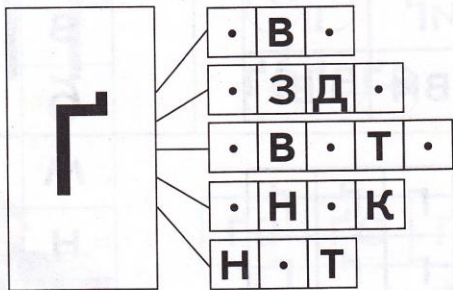
г
г

Гáзда годува́в .
 Гу́си го́сно ге́готáи.

гва т | г унт

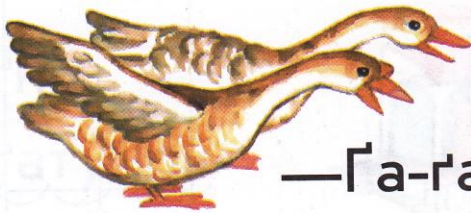
Handwriting practice on a blue-lined grid. A box on the left shows a cursive letter 'г' with arrows indicating stroke direction. To the right, the letters 'ги', 'гу', and 'га' are written in cursive on the lines.

Г — К

га́ва

ка́ва

—Га-га-га!

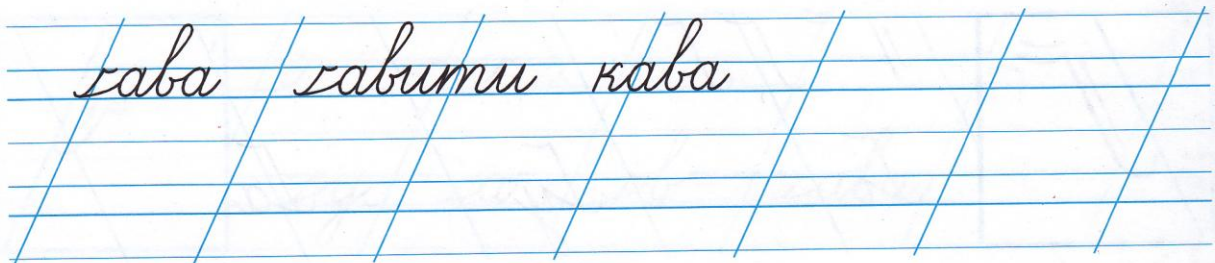
—Ко-ко-ко!

га́зда

га́здува́ти

ковза́ні
ко́взати

ПЕС І ГАВА

У песика кістка.

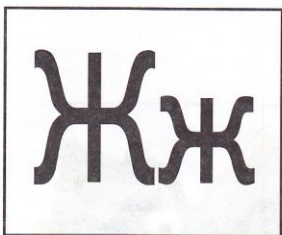

Гава скуб'є кістку.

Песик нап'ав на гаву.

Гава схопи́ла кістку і .

жа

жа́жа

жажа́

жа́жажа

жажа́жа

жажажа́

жа	жо	жу	же	жи	жі
жва	жво	жву	жве	жви	жві

жук

У Же́ні живе́

кажа́н

Жа́нна везе́ ведмежа́.

ванта́ж

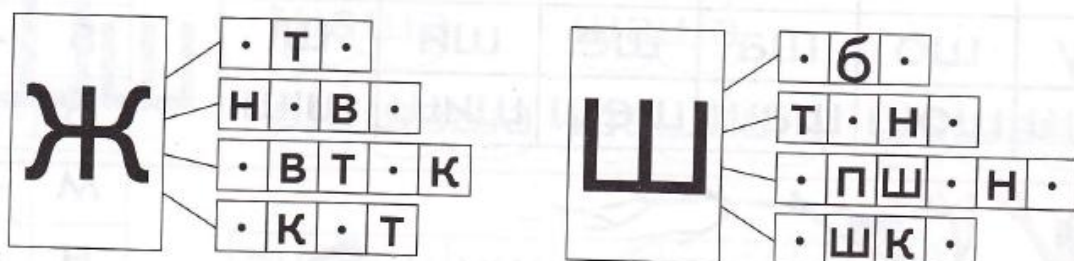
ме \ жа
ве /

ведме \ жа
поже /

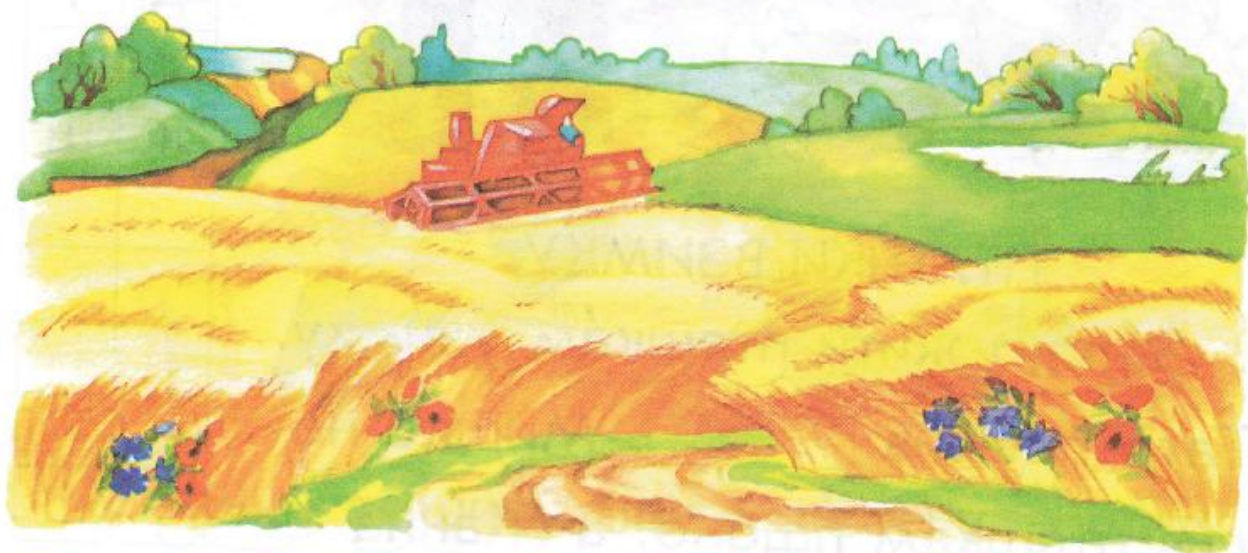
хи́жа
хиха́к

Жж	ж	жа	жв	жм
	жито	вук	жаба	

Ж — Ш

(Жито, шуба, шипшина, жнива, шишка, жакет, штани, жовток.)

Жа́тка жне на ніві жи́то. У житі — маки і вошо́шки. За житом — башка і став. Там ожи́на, шипши́на, вужі і жа́би. Сашко́ шука́в вужа́. Жанна шука́ла ожи́ну. Миша шукала жито.

ажа	ожо	ужу	еже	ижи	іжі
аша	ошо	ушу	еше	иши	іші

МАША

_____

_____

_____ . _____ . _____ !

У ко́шику ожі́на і шипші́на.
 На сосні́ шишки́. На дубі́ жо́ □ уді́.

Лл

ла

ла́ла

ла́ла

ла́лала

ла́ла́ла

ла́ла́ла́

ла́ва

сти́ле =

сти́л

сли
Сла
зли

ва

ли
поли
зали

ла

біла

зелена

блакі́тна

ла | ли | ле | ло | лу | лі

лі́па

голова́

пенáл

ла́па

ту́луб

вокза́л

лоша́

го́луб

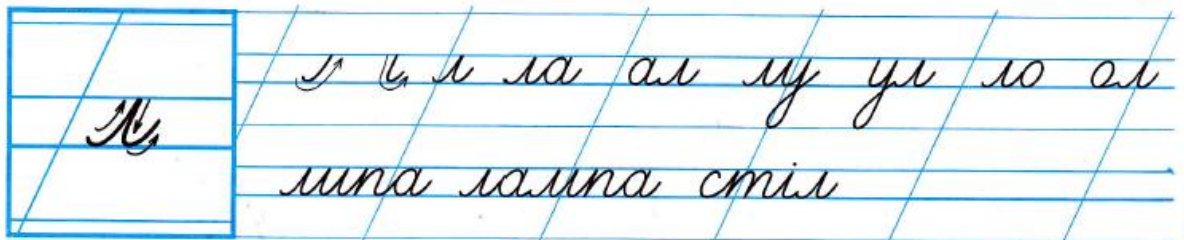
бу́сол

Павло́ годува́в лоша́.

Пили́п пла́вав у ставку́.

Оле́на ходи́ла у по́ле.

3	2	1	4	5
л	и	п	к	а

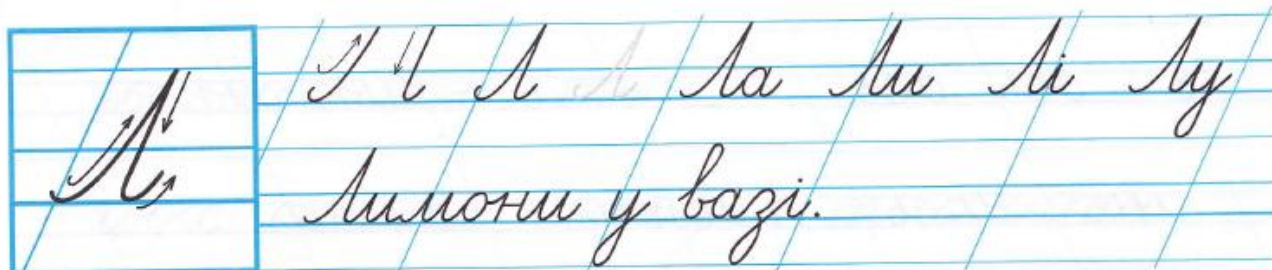
	а	и	е	о	у	і
л	ала	или	еле	оло	улу	ілі
в	вла	вли	вле	vlo	влу	влі

ш	щ
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	—

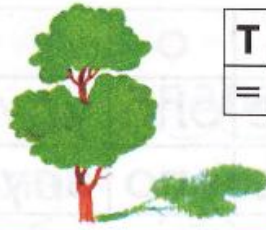
те́пло — хо́лодно вели́ка — ма́ла
 ве́село — су́мно ле́гко — ва́жко

Олена, Галінка і Мико́лка хо-
 дили в го́сті до бабусі Ганни. Во-
 ни на́носи́ли води́ і поли́ли квіти.
 Потім ловили мете́ликів. Було
 дуже ве́село.

вь

Т	і	Н	Ь
=	•	=	

ь	ань	азь	ось	удь	уть	ель
	•=	•=	•=	•=	•=	•=

пень

дельін

жолудь

вис — вись

ліз — лізь

пень — пеньки

день — деньки

Ілко

Олесь

ДІДУСЬ

Дідусь Ілко ходить до лісу за опень-
ками. Маленька онука біжить за ним.
Вона ловить метеликів, бабок.

в	в	ось	ась	в	в	ньки	льки
к	і	нь	л	о	с	ь	п
е	н	ь	к	и	п	е	н
ь	к	и	п	е	н	ь	к
и	п	е	н	ь	к	и	п
и	п	е	н	ь	к	и	п
и	п	е	н	ь	к	и	п

ЬО

ЛЬОН

ЛЬОХ

ЛЬОДОК

ЛЬОНОК

ПЕНЬОК

ЛЬОДОВИК

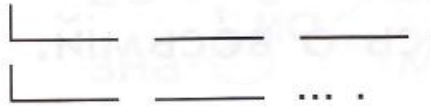
ПОЛЬОВІ

ДЕНЬОК

ЛЬОДОХІД

він — у ньо́го — від ньо́го — на ньо́му

СТЬОПКА І ВАСЬКО

льо ньо сьо тьо

льоx сннього сьогодні тьоxкати

ай

а́йай

а́йайай

а́йа́й

а́йа́йай

а́йайа́й

йа йо йу йе йи йі

Йосип
= . - . -

мій
твій

майка
- . = - .

холо́дний
соло́дкий

гай
- . =

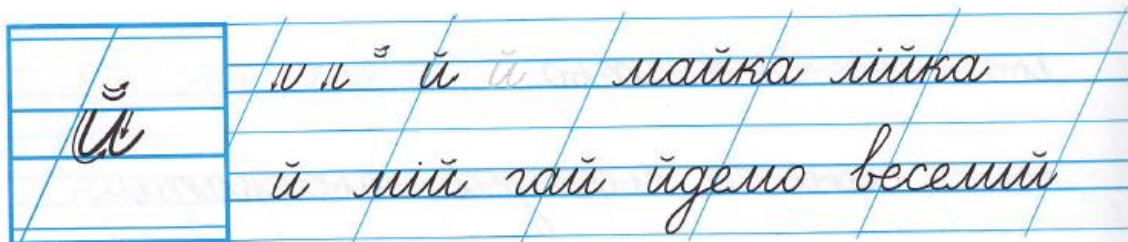
шукай
відгада́й

мій $\left\{ \begin{array}{l} \text{но́ги} \\ \text{вуха} \end{array} \right.$

мій $\left\{ \begin{array}{l} \text{та́то} \\ \text{дім} \end{array} \right.$

— Йо́сипе, коли можна до тебе зайти?

— Завітай десь о вoсьмій.

	а	о	е	и	у	і
й	ай	ой	ей	ий	уй	ій

ш	щ
в	ф
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	—
й	—

товст^ій — худ^ій | налі^й — вілі^й
важкі^й — легкі^й | стій — йди

ГАЙОК

Матві^й і Олексі^й пішли у гайо^к.
Вони вийшли до високого дуба.
На тому дубі співав соловейко.

ба — й — ка
ма

бо — йо — вий
зна — мий

До^кі^йка
На^ді^йка

У

У У У У Уосин
Уй У гайку співав соловей.

Рр

ра

ра́ра

рара́

ра́рара

рара́ра

рарара́

ар | ир | ер | ор | ир | ір

реді́с

мо́рква

помідо́р

рис

горо́х

бе́ре́за

ве́рба́

а́йстра

жо́ржі́на

соло́дкий га́рбу́з

зеле́ний горо́х

струнка́ бе́ре́за

сумна́ ве́рба́

1 2 3 4 5 6 7 8
б у к в а р и к

1 2 3 4 5
б у к в а

6 5 8

6 2 3 5

3 2 6 8 5

р ра ор ер рі ри ре

р ріка річка рис редис

Φφ

φα

φάφα

φαφά

φάφαφα

φαφάφα

φαφαφά

αφ οφ υφ ιφ εφ ιφ

φλόξι

κόφτα

жираф

Φ
В

	φ φφ φ φ φα οφ φφ φφ φφ
	φάρωι μαφρα φονταν

а	о	у	е	и	і
фа		фу	фе		фі
афа	офо	уфу		ифи	

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	—
й	—
р	—
—	ф

Василь, Федір, Сашко, Іван та Олег грали у футбол. Ворота пильнували Сергій і Вадим. Усі вони добрі футболісти. Сашко забив гол у ворота Вадима. А Федір забив два голи у ворота Сергійка. Всім було весело.

ф	ф у о ф ф
	У Федька нові фарби.

Чч

ча

ча́ча

чача́

ча́чача

чача́ча

чачача́

ач

оч

уч

ич

еч

іч

чо́вен

курча́

кала́ч

вудочка — дудочка

синічка — сунічка

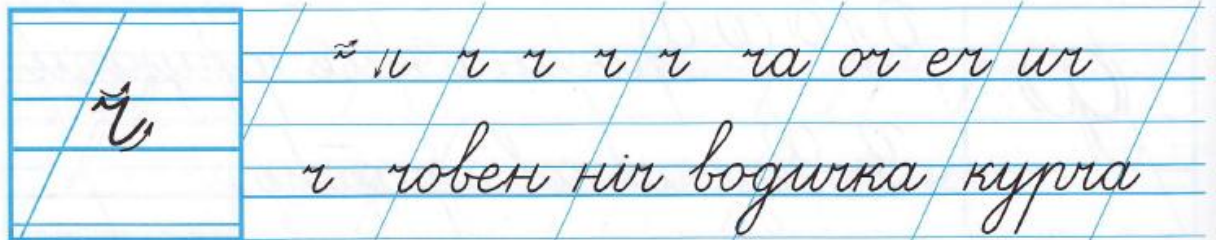
казочка — кізочка

води́чка — ро́дичка

ЗАЙЧИК

— Зайчику, зайчику,
де ти бував?

— У березовім гайочку,
на зеленому горбочку
квіточки зривав.

у	о	а	е	и	і
чу	чо		че		чі
учк		ачк		ичк	

ш	д
в	і
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	—
й	—
р	—
—	ф
	ч

ЧОБОТИ

Був собі один чоловік. І в спеку, і в холод він ходив босий, а чоботи у руках носив.

Одного разу хтось і пита в нього:

— А чого ти, чоловіче, босий? Чого чоботи на плечах, а не на ногах?

— Е-е-е! — відповів чоловік. — Чоботи треба берегти. На ногах носитиму, то хутко й порву. А потім буду босий ходити?!

Ч	чу чу чу
	Чабани пасли овечок.

ДЖ

джа
джа́джа
джаджа́

джа́джаджа
джаджа́джа
джаджаджа́

джа джо джу джи дже джі

д	ж	і	л	ь
-	=	.	=	

б	д	ж	о	л	а
-	-	.	-	.	

сливо́вий джем

бджоли́ний мед

У ЛІСІ

Мій тато — лісник. Ми з ним хóдимо до джерелá брати воду. Джерéльна вода холодна, прозо́ра. Коло джерела багато квітів. Над ними гудуть джмелі́ і бджоли.

дж	джа	едж	джем	бджоли
	джерело	бджолиний		

а	о	у	и	е	і
адж		удж			ідж
	оджо		иджи	едже	

ш	д
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	—
й	—
р	—
—	ф
дж	ч

НЕ ПУСТУЙ!

Жора з бджілями не дружив —
завжди Жора бджіл дражнив.

Жору бджоли не жаліли
та дражніла нажаліли. — Знай!

Дж

Джмелі і бджоли гудуть
над квітами.

Цц

ца

ца́ца

цаца́

ца́цаца

цаца́ца

цацаца́

ац оц уц иц ец іц

це́рква

со́нце

пе́рець

цу́кор

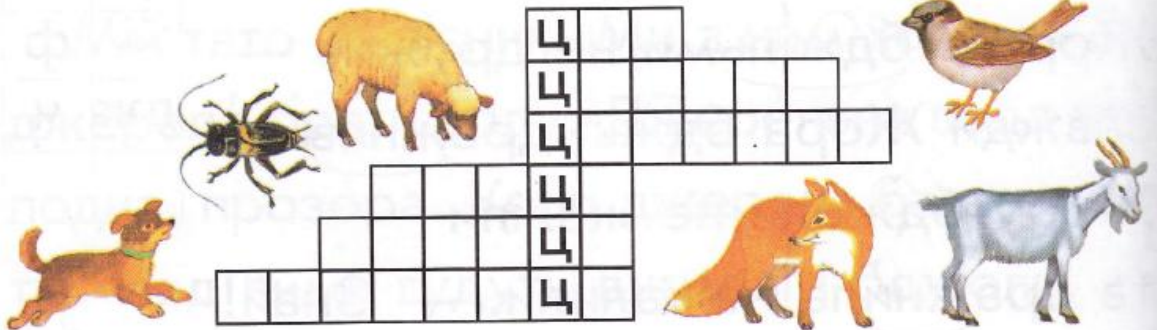
цукéрка

цукро́вий

ціка́вий

ціка́винка

ціка́во

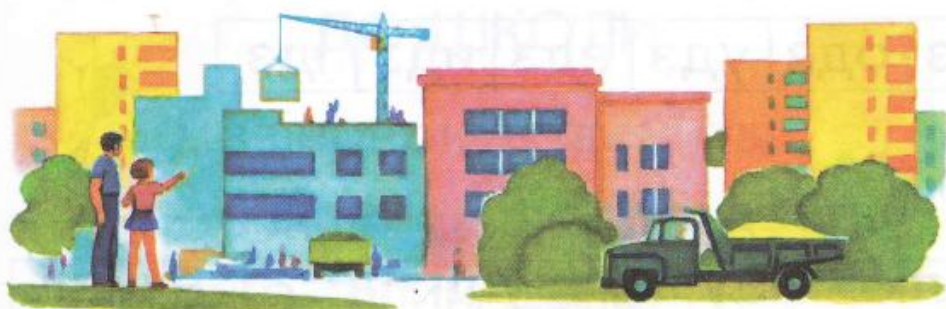

цц цц цца оцц ццц ецц

цапок цукор цегла

а	у	і	е	и	о
ац		іц		иц	оц
ца	цу		це		цо

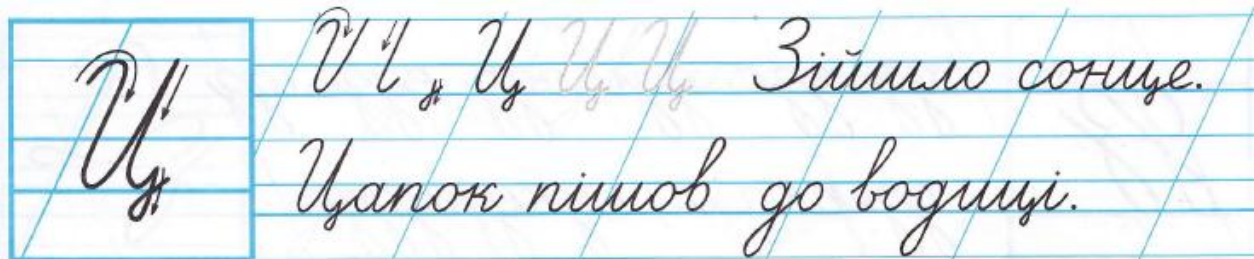
ш	д
в	і
б	п
м	і
н	і
г	х
з	с
д	т
г	к
ж	ш
л	і
й	і
р	і
—	ф
дж	ч
дз	ц

На нашій вулиці — будівни-
цтво. Робітники завезли цемéнт у
цистéрнах, цéглу. Прийде час —
виросте будинок. У його вікна
зазира́тиме сонце. Навколо бу-
де чисто, зéлено.

сонце — сонечко
віконце — віконечко

кінець — кінчик
палець — пальчик

ДЗ

дза
дза́дза
дзадза́

дза́дзадза
дзадза́дза
дзадзадза́

адз одз удз едз идз ідз

дзеркало
- . - - . - .

кукурудза
- . - . - . - .

ґедзь
- . =

дзвінкий
дзеленчить

дзвоник
дзвінко

Дзень-дзелень, дзень-дзелень!
Дзвонить дзвоник кожен день.

ДЗИґА

Дзиґа весело крутилась.
Дзиґа в дзеркало дивилась.

дз дза дзі одз едз ідз
дзеркало кукурудза

а	о	у	и	е	і
дза		дзу		дзе	
	одз		идз		ідз

ш	ч
в	—
б	п
м	—
н	—
г	х
з	с
д	т
ґ	к
ж	ш
л	—
й	—
р	—
—	ф
дж	ч
дз	ц

ДО ШКОЛИ

Дзвіночок дзвонить:

— Дзень, дзень, дзень!

Вже білий день,
вже білий день!

Дзвіночок дзвонить:

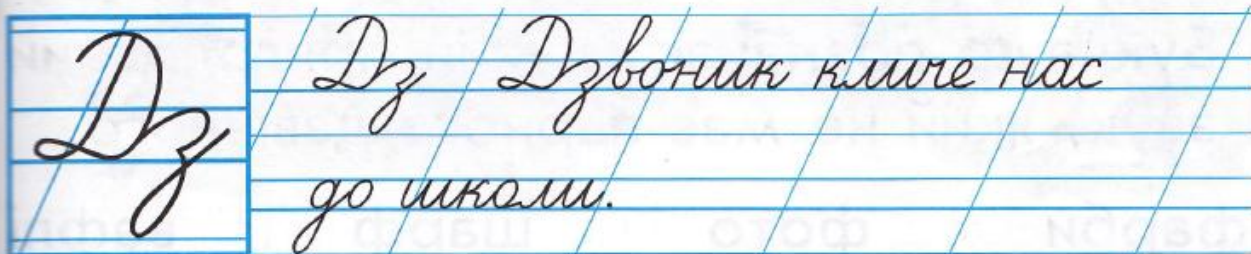
— Бам, бам, бам!

Добридень

чемним школарам!

Дзвіночок дзвонить,
кличе нас:

— До школи час,
до школи час!

Дзвінкі і глухі приголосні

		м	п		
	голуб	б	п	грип	
	гриб	г	х	хрип	
	ґава	ґ	к	кава	
	душ	д	т	туш	
	жив	ж	ш	шив	
	зуб	з	с	суп	
	джміль	дж	ч	чиж	
	дзиґа	дз	ц	цирк	

Букви **м, н, р, л, й, в** позначають дзвінкі приголосні звуки, які не мають парних глухих.

мир	лин	дим	зал
ніж	йорж	тин	гай
рис	ваза	сир	став

Буква **ф** позначає глухий приголосний звук, який не має парного дзвінкого.

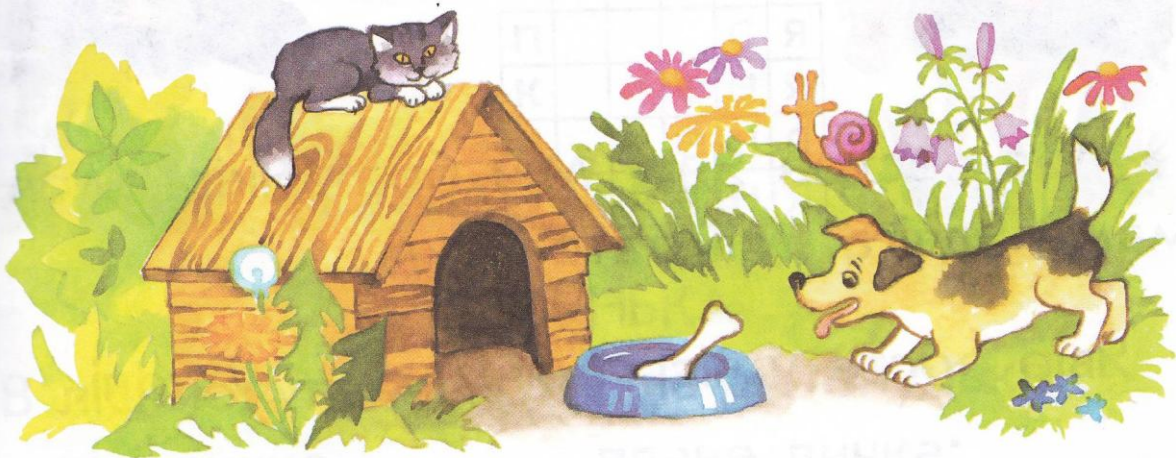
фарби	фото	шарф	вафлі
-------	------	------	-------

ба — па | ґа — ка | жа — ша | дза — ца
га — ха | да — та | за — са | джа — ча

слива — злива
трава́ — дро́ва
тіло — діло

холод — голод
ґава — кава
шати — жати

Порівняй. Розкажи.

Яя

Буква я позначає два звуки [=·]

я	з	и	к
=·	-·	-	-

ш	и	я
-	·	=·

а	к	а	ц	і	я
·	-	·	=	·	=·

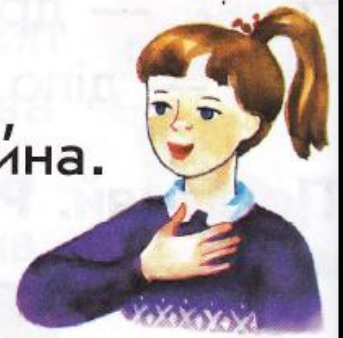

Я Ярослав.

[=·]

Я Ярина.

[=·]

Моя сестра Яна. Мій брат Яків. Моя мама Ядвіга. Мій тато Яким.

Явір росте у лісі, а ячмінь — у полі.

Яке небо?

ягідний

МОЯ

Яка шишка?

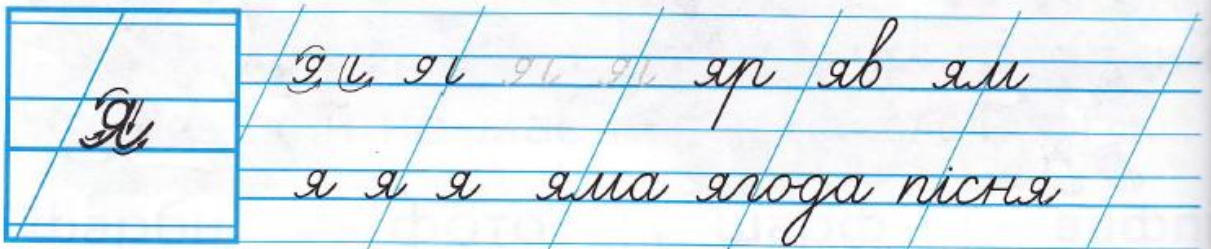
ялинова

ТВОЯ

Який сік?

ясне

СВОЯ

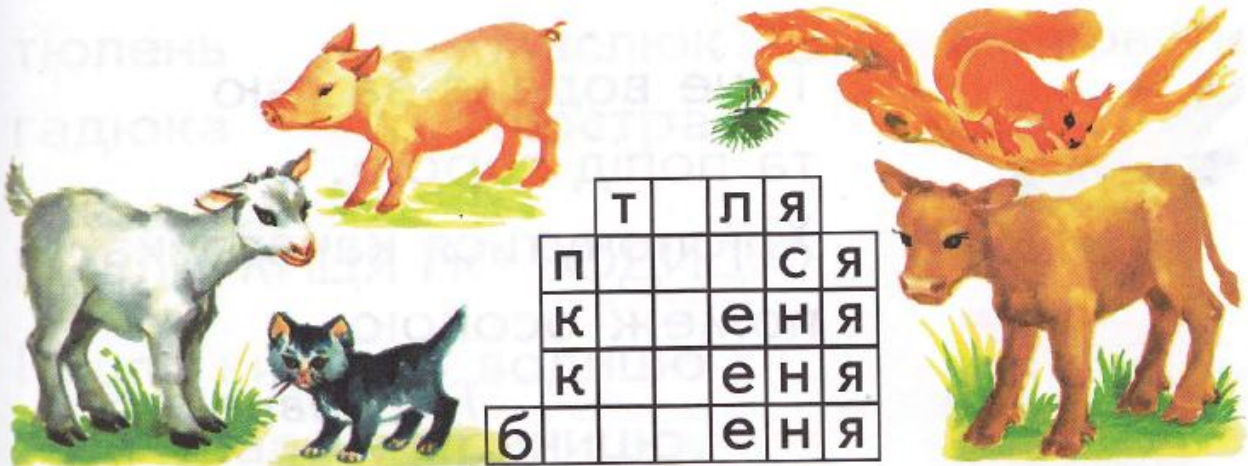
Буква я вказує на м'якість приголосно-го: зя, ся, дя, тя, ня, ля, ря, дзя, ця.

та — тя

са — ся

ла — ля

Де хто живе?

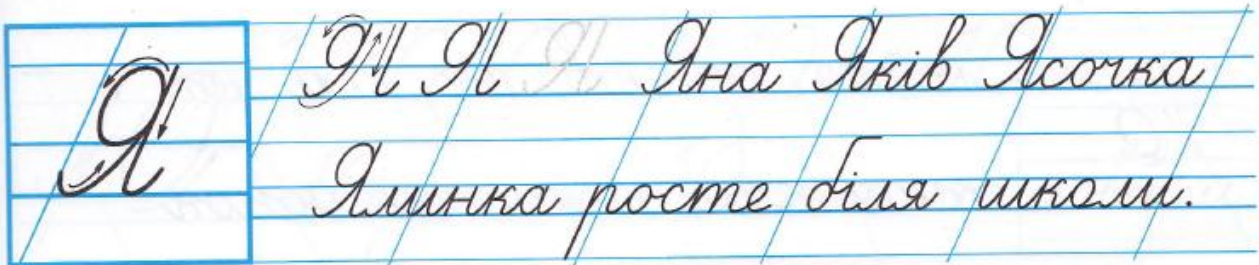

ЯБЛУНЬКА

В лісі яблунька,
в лісі дичка,
рядно яблучок
невеличких.

Плаче яблунька,
плаче дичка:
— Родять яблучка,
звуть — кислички...

В. Гринько

Юю

Буква ю позначає два звуки [= •] .

юна́к — ю́нка — ю́ність
[= • - • -] [= • - - •] [= • = • =]

Юрій — Юра — Юрко — Юрась

ю	р	о	к
= •	- •	-	-

Тече вода із-за гаю
та попід горою.
Хлюпочуться качаточка
помеж осокою.

Т. Шевченко

ю	р	т	а
= •	-	-	•

Я поливаю

конва́лію
лілію
насту́рцію

Ю	и=@ ю юр юв юс юм юк
	тюльпан ключ маюнож

Буква ю вказує на м'якість приголосного:
зю, сю, дю, тю, ню, лю, рю, дзю, цю.

л	у	к	—	л	ю	к
-	.	-		=	.	-

к	р	у	к	—	к	р	ю	к
-	-	.	-		-	=	.	-

тюлень
гадюка

маслюк
люстра

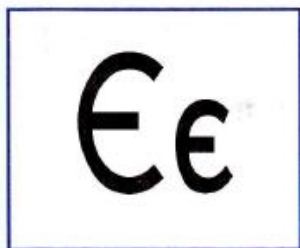
малювати
любити

ПІШЛА КИЦЯ ПО ВОДИЦЮ

Пішла киця по водицю
та й упала у криницю.
Біжить котик рятувати,
за в'ушечко витягати.
Витяг кицю за вухо
та й посадив, де сухо:
— Лежи, кицю, тута,
а я знайду прута...

Ю Ю Ю Ю Юля Юстина
Юрко та Юхми малювали.

! Буква є позначає два звуки [= .] .

єгер

єдиний

єднати

[= .] [- .] [-]

[= .] [- .] [- .] [=]

[= .] [-] [-] [.] [-] [.]

Є	Н	О	Т
= .	- .	- .	-

з	а	є	ц	ь
- .	= .	= .	=	=

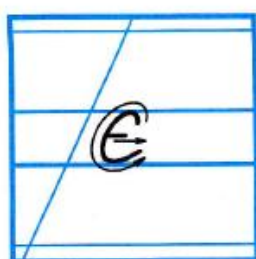

п	р	а	с	у	є
-	-	. .	- .	- .	= .

...Дивлюся, аж світає,
край неба палає,
соловейко в темнім га [= .]
сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
степи, лани мріють,
меж ярами над ставами
верби зеленіють.

Т. Шевченко

Євдокія та Євгенія — жіночі імена.
А Євген, Євдоким — чоловічі.

Є = є є є є є є є є є є
є н о т з а є ц ь т а н ц ю є

Буква є вказує на м'якість приголосно-
го: **зе, се, де, те, не, ле, ре, дзе, це.**

не — не | ле — ле | се — се

домашнє завдан'ня
сусіднє село
могутнє дерево

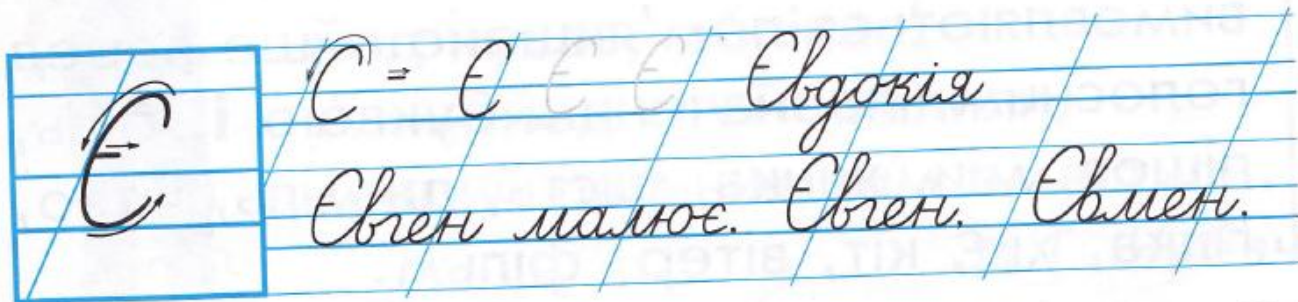
раннє літо
синє небо
осіннє тепло

Літнє сонце пече.
Літнє небо голубе.
Літнє повітря прозоре.

Загадка

Хто хвіст залишає,
а від ворога тікає?

Деякі приголосні в одних словах вимовляються твердо, а в інших — м'яко. Їх називають парними.

	—	=	
 рис	с	с ^б	рись
перелаз	з	з ^б	перелазь
тин	т	т ^б	тінь
 завод	д	д ^б	заводь
син	н	н ^б	синь
галка	л	л ^б	галька
 крук	р	р ^ю	крюк
палац	ц	ц ^б	палець
гудзик	дз	дз ^б	гедзь

Приголосні звуки, позначені буквами **б, п, м, ж, ш, дж, ч, г, х, ґ, к, в** та **ф**, вимовляються пом'якшено лише перед голосним, позначеним буквою **і**: біль, пішов, мій, жінка, шість, джміль, чітко, гілка, хід, кіт, вітер, фільм.

Приголосні, що стоять перед буквами
ь, і, я, ю, є, читаються м'яко.

ь						і
о́лень	льон	лілія	річка			
лось	сьогодні	ніж	рівний			
я	ю	є				
дятел	тюле́нь	третє				
рядок	калюжа	синє				

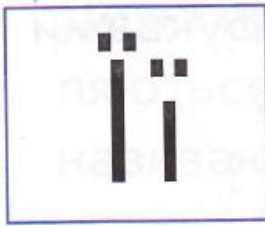
Чи то лис, чи то ліс,
чи то кинь, чи то кінь,
чи то кит, чи то кіт —
звуки плутати не слід.

ЙОД

Йод в аптеці ми купили.
Його пляшечку відкрили.
— Ой! — Івасик наш ридає, —
йод кусає, обпікає!
А ми йод отой хвалили,
хворий пальчик ним змастили.

За Г. Чубач

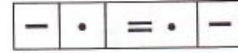

Буква ї позначає два звуки [= •].

Україна

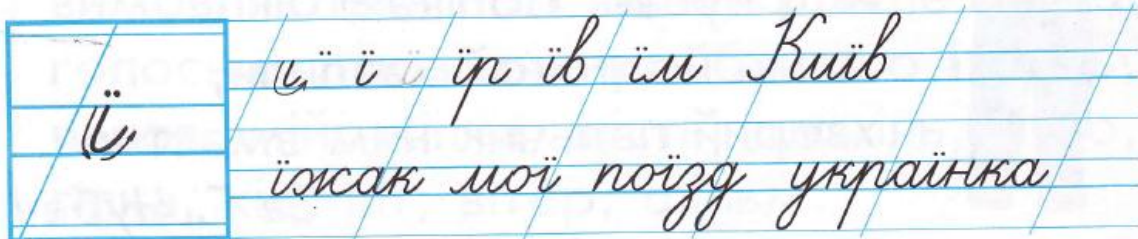
Київ

МИ — УКРАЇНЦІ

Я — українець. Ти — українка. Ми — українці. Наша рідна мова — українська. Наша батьківщина — Україна. Наші великі поети — Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка.

— Слава Україні!

Їхала .

Їхав .

Їхали і .

Київ – столиця України.

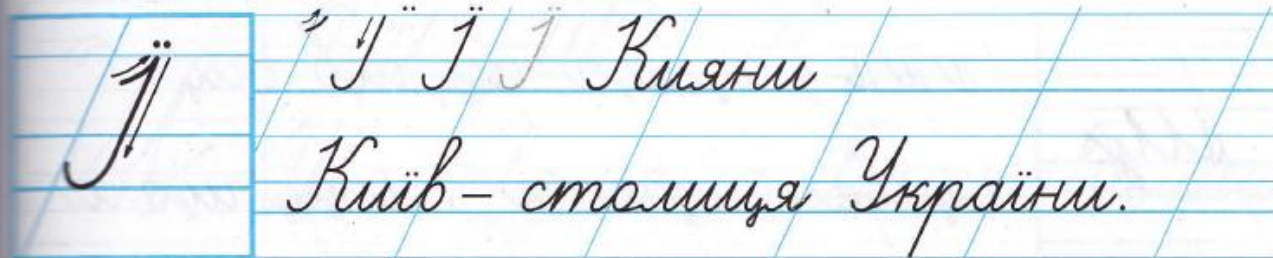
ПІСНЯ ПРО КИЇВ

Наш Київ розіслався
на гóрах над Дніпром,
садами завітчався,
мов дівчина вінком.
Його побудували
брати, батьки, діди
і славно захистили
від лютої біди.

За М. Рильським

До Василька в Київ приїхали друзі.

— Сьогодні ж поїдемо оглядати старий Київ, — сказав Василько. — Заїдемо подивитись і на оновлений Андріївський узвіз.

Щ щ | Буква **щ** позначає два звуки

—	—
---	---

.

щока борщик плащ

—	—	.	—	.
---	---	---	---	---

—	.	—	—	—	.	—
---	---	---	---	---	---	---

—	—	.	—	—
---	---	---	---	---

аш ощ ущ ищ ещ іщ

щ	у	к	а	
—	—	.	—	.

г	о	р	щ	и	к	
—	.	—	—	—	.	—

л	я	щ	
=	.	—	—

що $\left\{ \begin{array}{l} \text{ра́нку} \\ \text{дня́} \end{array} \right.$

що $\left\{ \begin{array}{l} \text{мі́сяця} \\ \text{ро́ку} \end{array} \right.$

ПОЖАЛІВ ЩУКУ

Миха́йликів батько приніс живу щуку.
 Рибина часто і широко роззявля́ла рот.

— Мамо! — покликав Михайлик. — По-
 клади щуку спати, бо вона вже позіха́є.

Щ	щ	у	уа	уі	ув	оу
щавель	щастя	плащ	щока			

аща ощо ущу еше ищи іщі

ЩИГЛИК

У саду кущ. На кущі гніздо щиглика.
Він щебече на гілці. Щиглик — корісна
пташка. Він нищить комах.

ЩЕНЯ

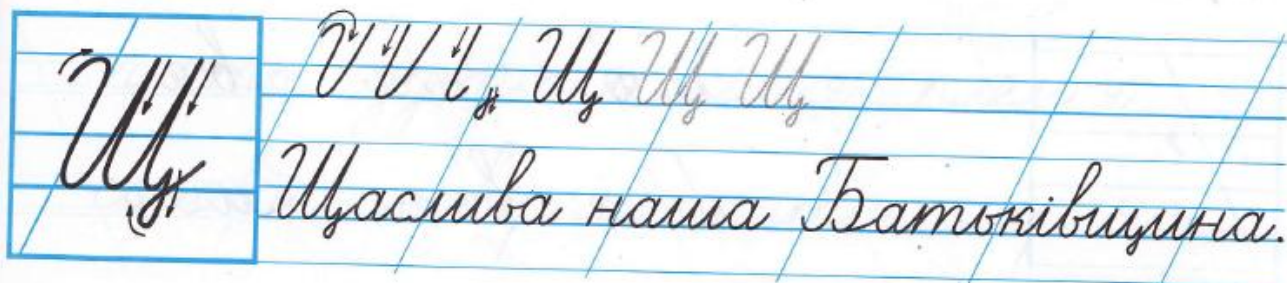
Біжить щеня щодуху —
вкусило щось за вухо,
щеня перелякалось,
за кущик заховалось.
Сидить і вухо чуха —
щеня вкусила муха.

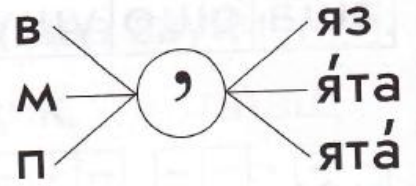
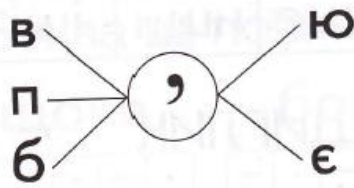
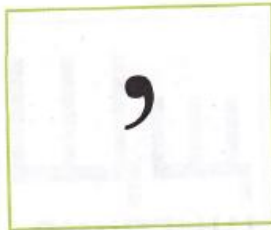

Л. Біленька

СКОРОМОВКА

Борщик у горщику, а до борщ'у
щавель у борщику, ще й по лящ'у.

(апостроф)

в	'	ю	н
-	=	.	-

п	і	р	'	я
=	.	-	=	.

м	'	я	ч
-	=	.	-

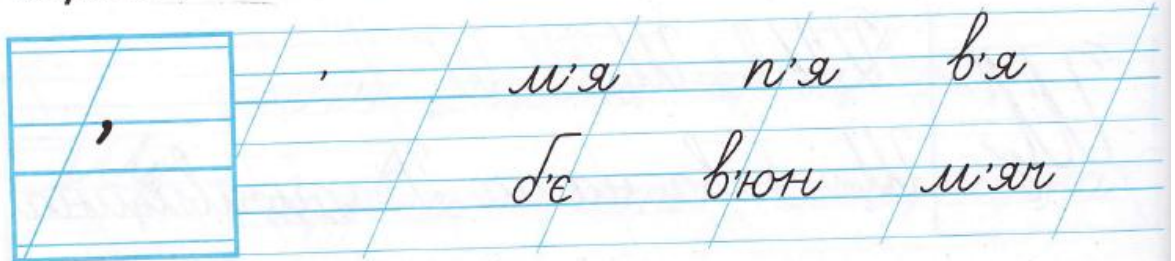
М'ЯТА

Пахне м'ята не прим'ята,
наче відгомін пісень,
а пом'яти в пальцях м'яту —
будеш пахнути весь день.

ПОДВІР'Я

Гарно навесні у нашому дворі. На подвір'ї чисто. Біля лави ростуть м'ята, любисток, шовкова трава. Незабаром з'являться солов'ї. Будемо слухати солов'їний спів.

я	п'ю б'ю в'ю	ти	п'єш б'єш в'єш	вони	п'ють б'ють в'ють
---	-------------------	----	----------------------	------	-------------------------

ХЛІБ — СВЯТИЙ

Хліб треба шанувати. Кожна зернина, кожна хлібина — святá. Ніколи не можна говорити про хліб погано. Хліб усіх на світі тримає. Хліб цінí не має. Пам'ятай: хліб — святий!

МОЛИТВА

Пошли нам, Боже,
маленьким дітям,
щастя, здоров'я
на довгі літа!

Щоб виростали
розумні й сильні,
душею чисті
і серцем вільні.

п'ють здоров'я сім'я плем'я
салов'ї подвір'я м'ята пір'їна

Алфавіт

Аа	А а	Іі	І і	Тт	Т т
Бб	Б б	Її	Ї і	Уу	У у
Вв	В в	Йй	Й й	Фф	Ф ф
Гг	Г г	Кк	К к	Хх	Х х
Ґґ	Ґ ґ	Лл	Л л	Цц	Ц ц
Дд	Д д	Мм	М м	Чч	Ч ч
Ее	Е е	Нн	Н н	Шш	Ш ш
Єє	Є є	Оо	О о	Щщ	Щ щ
Жж	Ж ж	Пп	П п	Ь	ь
Зз	З з	Рр	Р р	Юю	Ю ю
И	и	Сс	С с	Яя	Я я

Позаду перша сходинка —
уже всі букви знаємо.
Тепер ми до читальні
всім класом завітаємо.

Пори року

ЛІТО

Хороше і привітно улітку в лісі.

У зелене листя одягнені дерева. Пахне грибами, стиглими запашними суниццями. Голосно співають птахи. Пересвистуються іволги, кують невгамовні зозулі. В кущах витьохкують солов'ї.

Загадка

За лісом, за пралісом
золота діжá сходить.

Розкажи.

ЗДРАСТУЙ, СОНЕЧКО!

Я всміхаюсь сонечку:

— Здрастуй, золоте!

Я всміхаюсь квітоньці —

хай вона цвіте!

М. Познанська

Поміркуй!

Чому не можна топтати траву, зривати квіти, ламати гілки дерев?

Народні прикмети

Ластівки низько літають — дощ обіцяють.

Опеньки з'явилися — літо скінчилось.

ХОДИТЬ ОСІНЬ ГАЄМ

Ходить осінь гаєм
та звірят питає:
— Що ви поробляєте,
як про зиму дбаєте?
Загойдалась гілка,
обізвалась білка:
— Я збираю шишки,
і гриби, й горішки.

М. Чепурна

ОСІНЬ

Лісами та садами йде осінь. На ній золоте вбрання. На голові віночок із золотого колосся та осінніх квітів. В одній руці красуня несе плетений кошик. А з нього виглядають рум'яні яблука, соковиті сливи, янтáрний виноград. У другій руці — пишна паляниця.

Іде щедра осінь, частує всіх своїми дарами. Чарівниця про всіх дбає.

ОСІНЬ

Мила осінь, тепла осінь
з димарів пускає дим.
У садочку й на покосі
водить пензлем золотим.

В. Крищенко

ЛІСОВА КОЛИСКА

Стежка, озеро, стіжок —
все у падолисті,
і в гніздечку для пташок
задрімав сухий листок,
наче у колисці.

В. Скомаровський

Загадки

Голі поля, мокне земля,
дощ поливає, коли це буває?

Не дід, а сивий,
не спить, а стелеться.
Вкриває землю й океан.
А звать його ан.

Народна прикмета

Рано журавлі на південь відлітають —
холодну зиму провіщають.

Закрутилися сніжинки,
як веселі комашинки,
наче зграї білих мух,
як м'який холодний пух.

Н. Забіла

ПІД СНІГОВИМ ОДЯГОМ

Узимку сніг дає не тільки холод, а й тепло. Сніг захищає від морозу насіння рослин та коріння дерев. У барлозі під снігом зимує ведмідь. Теплом свого дихання він зігріває своє зимове житло.

Зимують під снігом й інші тварини.

Загадка

Сніг на полях,
лід на річках,
віхола гуляє.
Коли це буває?

Реве, свище завірюха,
по лісу завило;
як те море, біле поле
снігом покотилось...

Т. Шевченко

ЗАЙЧИК І МІСЯЦЬ

Холодно взимку Зайчикові. Вибіг він на узлісся, а вже ніч настала. Мороз тріщить, сніг проти Місяця блищить, холодний вітерець з яру повіває.

Сів Зайчик під кущем, простяг лапки до Місяця і просить:

— Місяцю, любий, погрій мене своїми променями, бо довго ще Сонечка чекати.

Шкода стало Місяцеві Зайчика, він і говорить:

— Іди полем, полем, я тобі дорогу освітлю, прямуй до великого стогу соломи.

Попрямував Зайчик до стогу соломи, зарився в стіг, виглядає, усміхається до Місяця:

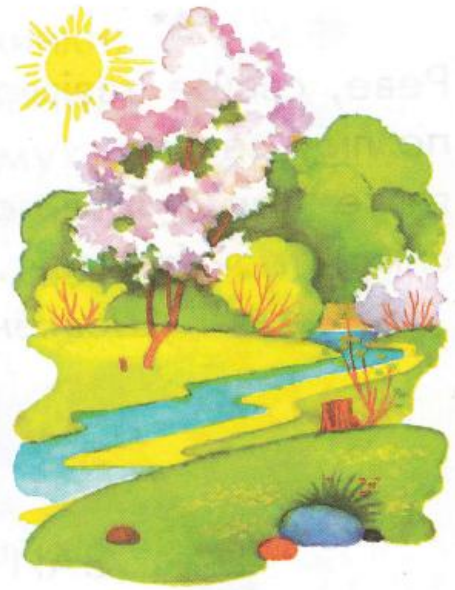
— Спасибі, любий Місяцю, тепер твої промені теплі-теплі.

В. Сухомлинський

ВЕСНЯНКА

Зійшли сніги, шумить вода,
весною повіва;
земля квіточки викида,
буяє травка молода;
все мертво ожива.
Веселе сонечко блищить,
проміння щедро лє;
гайок привітно шелестить,
неначе кличе пригостить;
струмочок виграє.

П. Грабовський

МІЙ КВІТНИК

Я візьму граблі й лопату
та зроблю грядки в саду,
посаджу на них я м'яту,
чорнобрівці, резеду.
Ще й пахучого горошку
тут насію два рядки.
Посаджу тюльпанів трошки,
а скраєчку — нагідки!
Пройде теплий дощ весняний,
гляне сонце золоте,
тепле літечко настане —
і квітник мій розцвіте!

М. Познанська

ЯК ВЕСНУ Я ПАМ'ЯТАЮ

Наш дідусь малят питає,
як весну хто пам'ятає.

— Пам'ятаю квіти з гаю,
пам'ятаю — в ліс ходив,
та найкраще пам'ятаю:
дві берізки посадив.

Посадив їх навесні
біля стежки при вікні.
Рясно дощики пішли —
дві берізки підросли.

А. М'ястківський

ВСЕ В ЛІСІ СПІВАЄ

Весною ми пішли до лісу. Зійшло сонце, по-
дихну́в вітерець, і всі дерева в лісі заспівали.

Кожне дерево співало свою пісню.

Береза співала ніжну пісню. Слухаючи цю пісню,
хотілось підійти до білокорої красуні й обняти її.

Дуб співав мужню пісню. Коли ми слухали пісню
дуба, нам хотілось бути сильними, відва́жними.

Верба́, що схилилась над ставом, співала за-
думливу пісню. Прислухаючись до пісні верби,
ми подумали, що прийде осінь і листячко з де-
рев осиплеться.

За В. Сухомлинським

Запрошуємо до кінозали

ПЕРША СЕРІЯ

ДРУГА СЕРІЯ

ДВАНАДЦЯТЬ КНЯЗІВ

Є в нас дванадцять князів. Що не місяць, то й князь. Ану вгадай, де який князь.

Січень, Лютий, Березень, Квітень, Травень, Червень, Липень, Серпень, Вересень, Жовтень, Листопад, Грудень.

ТРЕТЯ СЕРІЯ

ЧЕТВЕРТА СЕРІЯ

Зима, весна, літо, осінь — це пори року.
Поясни, чому вони так називаються.

Ребуси

~~а~~ ень

~~ка~~ ень

Тварини

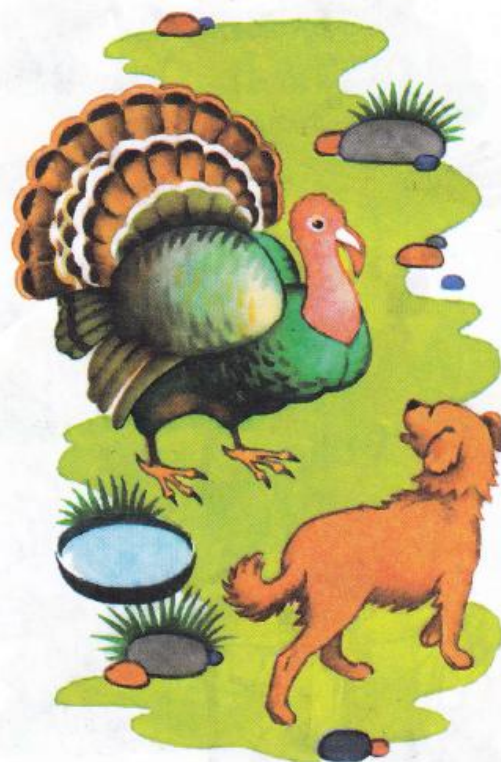
ПЕС КУДЛАТИЙ

Пес кудлатий рано
з будки,
обтрусившись, виліз
хутко.

Радий все оббіг подвір'я,
скубну́в курочку за пір'я,
а індика — хап за хвіст!
Став індик на повен

зріст:
— Ти мене не зачіпай.
Я король тут, пам'ятай!

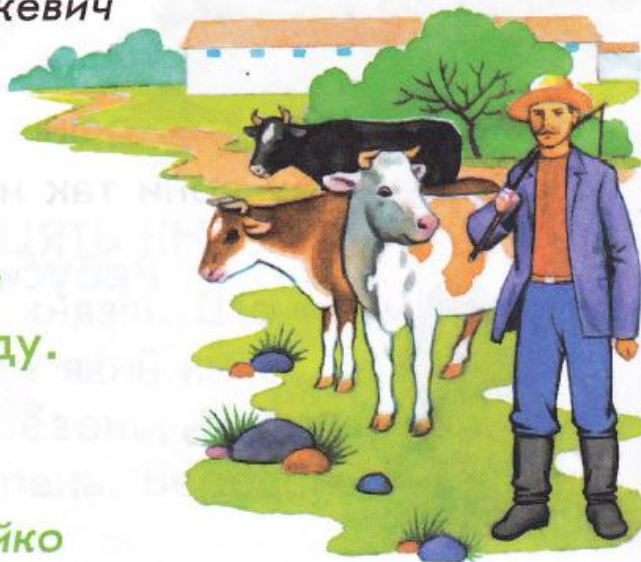
І. Блажкевич

Скоромовка

Рано-вранці в середу
пригнав Прокіп череду.
А корови в череді
рябі, чорні та руді.

Г. Бойко

Поміркуй!

ВОВК, КОЗА Й КАПУСТА

Дідові Панасу треба перевезти через річку вовка, козу й капусту. Але ж човник у нього малий. Щоразу в човен дід може взяти тільки щось одне. Як бути? Візьмеш у човен вовка — на березі коза капусту поїсть. Візьмеш капусту — вовк козу з'їсть. Привезеш на той бік козу, а тоді вовка — козі буде лихо. Перевезеш козу, а тоді капусту — по вовка ніяк їхати, бо капусті буде капець. Ану, хлопчики й дівчатка, хто допоможе дідові Панасу?

ГУСЕНЯТА Й ГУСКА

У ставку гуськом стоять
гусенята й гуска.
Гусенята плюскотять,
гуска носом плюска.

Г. Бойко

ЩО НАЙСМАЧНІШЕ?

Півень, цапок, песик і котик грілися собі проти сонечка. Робити було нічого, то й засперечалися, що у світі найсмачніше.

— Найсмачніша пшеничка,— сказав півень.

— Ні, капуста,— сказав цапок.

— Ні, кістка,— сказав песик.

— Найсмачніше молочко,— облизався котик.

А на груші сидів шпачок. Він усе це чув та як зарегочеться:

— Ну й нерозбірливі які всі. Найсмачніша у світі спіла грушка! — сказав і залився осіннім шпачиним свистом.

А дід Мар'ян у таких випадках каже:

— На колір і смак товариш не всяк.

КОЗЕНЯТКО

Бігло, бігло козенятко
льодком, льодком,
за ним, за ним цапок слідком:
воно бігло топитися,
за ним цапок — дивитися;
воно бігло в ополонку,
його цапок за головку:
— Стій, козо, не топися,
ще на мене подивися!

ЛЕВ ТА МИША

Лев спав. Миша пробігла по ньому. Він прокинувся і впіймав її. Миша почала просити, щоб він її відпустив; вона сказала: «Якщо ти мене відпустиш, я тобі теж добро зроблю». Лев засміявся, що миша обіцяє йому добро зробити, і пустив її.

Згодом мисливці спіймали лева і прив'язали мотузкою до дерева. Миша почула лев'ячий рев, прибігла, перегризла мотузку і мовила: «Пам'ятаєш, ти сміявся, не думав, що я могла тобі добро зробити, а тепер бачиш — буває і від миші добро».

Л. Толстой

Скоромовка

Тато-тигр, тигриця-мама
тихо ходять чагарями.
Тигрєня ричати вчиться —
тигра всякий звір боїться.

У ЗООПАРКУ

Мовить Юра:

— Гляньте — зебра!..

Чом у неї зверху ребра?!

А сестричка лиш сміється:

— То так, Юрчику, здається.

Де ти бачиш тії ребра?

То піжаму носить зебра!

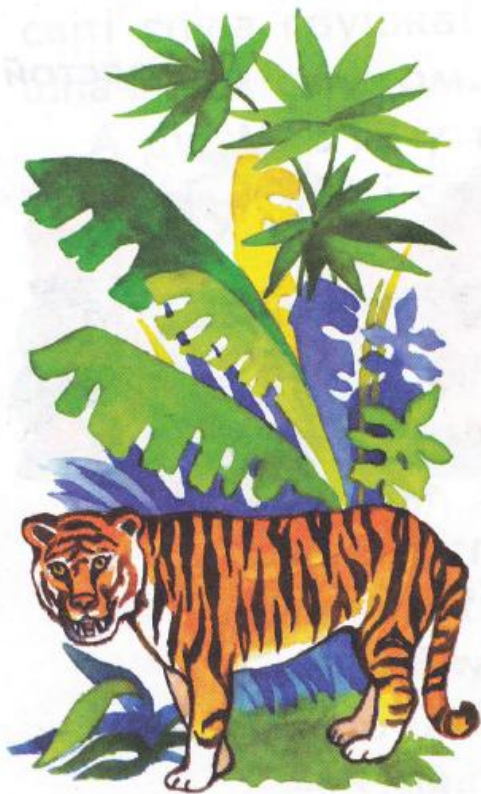
В. Кленц

ХТО ДЕ ЖИВЕ?

Білка селиться в дуплі,
їжачісько — у кублі,
вепр — у хащах верболозів,
ведмедіще — у барлозі,
вовк — у лігві,
лис — у норах...
Тигр — у джунглях,
барс — у горах,
красень-олень — у лісах...
А верблюд — в пустелі,
а могутній птах орел —
у гнізді на скелі.

Олег Орач

ЛИСИЧКА-СЕСТРИЧКА

У лисички зубоньки гострі, мордочка тоненька. Вушка в неї на м'яквці, хвостик довгенький, кожушок тепленький.

Добре лисичка прибрана: шерсть пухнаста, золотиста. На грудях у неї жилет, а на шиї — біленький комірцець.

Ходить лисиця тихесенько, до землі пригинається, ніби вклоняється. Свій пухнастий хвіст лисичка носить обережно. Дивиться вона ласкаво, усміхається, зуби білі показує.

Риє нори розумниця глибокі. Багато ходів у них і виходів. Комори є і спаленьки. М'якою травичкою підлоги встелені.

К. Ушинський

НІСЕНІТНИЦЯ

Три ведмеді вухаті
пішли сіно копати,
і картоплю косити,
і вирубувать жито,
поливати будинки
й будувати ялинки.

Н. Кір'ян

ЗАЙЧИКУ, ЗАЙЧИКУ

(З народного)

- Зайчику, зайчику, де ти був?
- У темному гаю.
- Розкажи, розкажи пригоду свою.
- Вовчика сірого я в ярк загнав, лисоньку руду у мішок сховав.
- Де сховав? Де сховав?
- У драному мішку.
- Покажи, покажи спійманку таку.
- Лисонька рудая, хитра та прудка, дірочку вигризла, вилізла з мішка. А коли вона тікала, то мене перелякала. Он як!

СІРЯЧОК

Каповухе зайченятко
прозивали Сірячком:
сіра шийка, сірі лапки,
сірий хвостик круглячком...
Але — гульк! — Зима до нас.
Побілила зайця враз...
І не можуть більш звірята
Сірячком його назвати,
бо від голови до ніг
білий-білий він, мов сніг.

Л. Гнатюк

В ЛІСІ Є ЗЕЛЕНА ХАТА

В лісі є зелена хата,
там послули ведмежата,
а найменший — вередá,
сивій мамі набридá.
Каже: — Я не хочу спати,
утечу вночі із хати,
коли меду не даси,
риби, сала, ковбаси.
— Люлі-люлі, треба спати, —
над синком шепоче мати, —
як заснеш — тобі усе
сон в корзині принесе.

П. Воронько

Птахи

Ці птахи живуть на території України:
синичка, горобець, дятел, сова, шпак, ластівка,
голуб, сорока, ворона.

Покажи, де який птах.

Чиї це гнізда?

Загадка

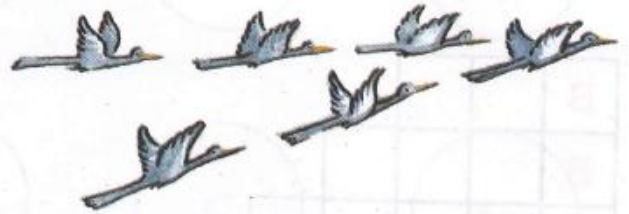
Б'ється, стука молоток,
підновлює наш садок.

= . - . -

Хто?

Що робить?

горобець	співає
журавель	щебече
соловей	цвірінькає
лелека	курличе
синиця	клекоче
голуб	туркоче
сорока	тьохкає
ґава	стрекаче
жайворонок	каркає

Поясни вирази.

лебедина пісня
солов'їний спів
орлиний лет

журавлиний ключ
голубина ніжність
соколиний зір

РАНКОВИЙ ОБХІД

Дятел стукає: тук-тук!

— Хто це там? — пита борсук.

— Це, — сказав поважно лев, —
добрий лікар всіх дерев.

— Що він робить поміж віт?

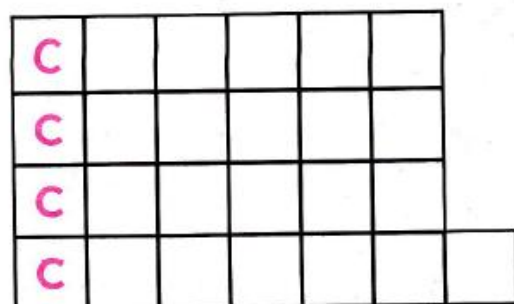
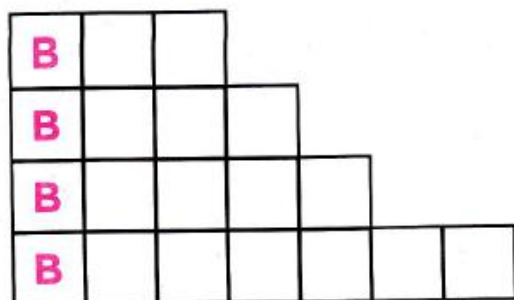
— В нього вранішній обід.

П. Сорока

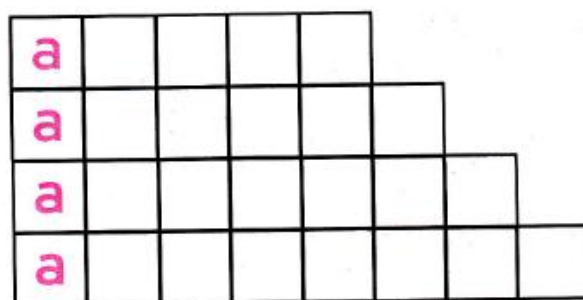

Веселі сторінки

ТВАРИНИ

ФРУКТИ

Що змінилося в слові?

пісок — лісок

вудка — дудка

халат — салат

слива — злива

плід — пліт

лід — ліс

арка — аркан — паркан

Іра — Кіра — ікра

Хто складе більше слів?

к

и

а

л

о

р

ш

в

с

м

Що робить?

н	е		е
в	е		е
в	е		е
б	е		е

Який?

в				к	и	й
н				к	и	й
ш				к	и	й
в				к	и	й

Додай букву або склад.

трава (с) — ...

оса (к) — ...

лід (п) — ...

жар (т) — ...

бір (з) — ...

лоток — ...

шина — ...

ріг — ...

сіть(ки) — ...

мідь — ...

НЕ ЧУЖА

— Не брудни скатертини, Васильку! Бабуся прала її, прасувала. Треба поважати чужу працю.

ГОРЩИК МЕДУ

— Чого тобі, синку? — питає в крамниці продавець малого Гриця.

— Мама просила дати повний оцей горщик меду, — відповідає хлопчик.

Продавець наливає повний горщик меду й питає:

— А де ж гроші, хлопче?

— А гроші в горщику, на дні.

Скоромовка

Раз у братика
й сестрички
вийшла сварка
невеличка.
Посварились,
помирились,

апельсином
поділились.
Каже Любі
Любомир:
— Хай між нами
буде мир!

Л. Куліш-Зіньків

Розкажи.

Прислів'я

Немає товариша — шукай,
а знайшов — бережи.

Шкільні смішинки

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

— Не піду я більше до школи! — каже Павлусь після першого дня навчання. — Не вмію ні читати, ні писати, а розмовляти мені не дозволяють.

* * *

— Ну, куди таке годиться?
В тебе знову одиниця?
— А мене сьогодні, мамо,
запитали знов те саме.

* * *

- Мамо, мене вже не звать найгіршим учнем!
- Молодець! Ти став краще вчитись?
- Ні, до нас у клас прийшов новий хлопчик, який вчиться ще гірше...

* * *

Учитель цікавиться:

- Ти чому не був учора в школі?
- Ви ж самі сказали, якщо я не виконаю домашнього завдання, щоб у школі не з'являвся.

ВЗЯВ ПРИКЛАД

— Приклад списував у кого? —
запитав учитель строго.

— Та казали ж Ви у класі,
і казав мій тато,
що з відмінника Івася
треба приклад брати.

Г. Бойко

* * *

- Мамо, дай мені ручку, я робитиму уроки.
- А чому ти не хочеш писати своєю?
- Та моя ж помилки робить!

Рідна матуся

МАТУСИНА ЛАСКА

Дім наш — мов казка, —
в нім пісня і сміх.
Матусина ласка
нас гріє усіх.

А. Музичук

НАШ РІД

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, чорнобривці, сині волошки. Навіть маленьку качечку вишила.

— Що це буде, нене? — питає Андрійко.

— Українська святкова сорочечка для тебе.

— Чому українська? — допитується Андрійко.

— Бо вишиваю ті квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти — маленький українець.

— А ти, мамо?

— І я українка, і татко, і бабуся, й дідусь. Ми українського роду і любимо нашу землю, нашу мову, наші квіти.

А. М'ястківський

МОЯ МАМА ПАХНЕ ХЛІБОМ

Якось Толя запитав Миколку:

— Де працює твоя мама?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Миколка. — Вона ж так пахне ліками. Моя мама — лікар. Захворіє людина — мама вилікує. Без лікаря люди не могли б жити. А твоя мама де працює?

— А хіба ти не знаєш? — здивувався Толя. — Вона ж так пахне хлібом. Моя мама — пекар. Вона годує людей. Без хліба не міг би ніхто жити.

— І лікар? — здивувався Миколка.

— І лікар не міг би, — з гордістю сказав Толя.

За В. Сухомлинським

НЕ ПОМІТИВ

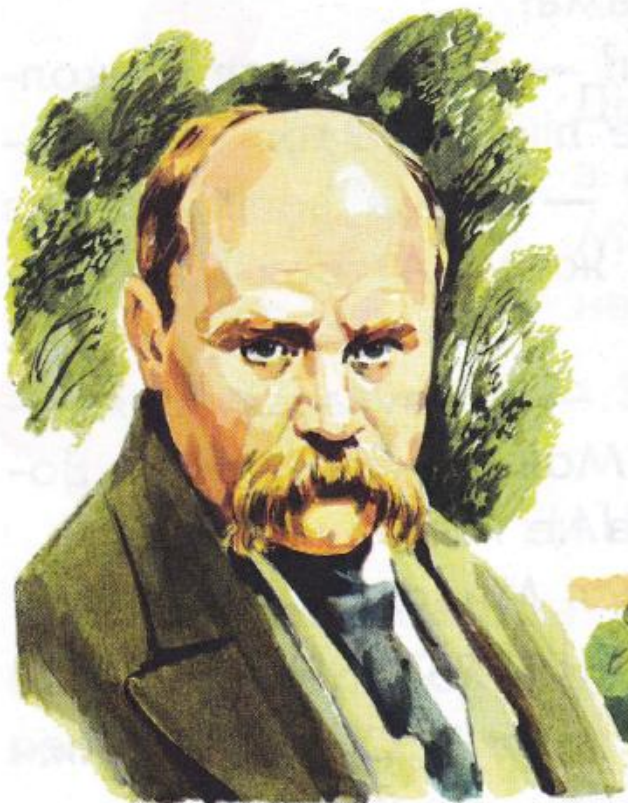
Уранці мама купила морозиво і поклала в холодильник.

Увечері вона говорить синові:

— Уранці я поклала в холодильник дві порції морозива, а тепер там тільки одна. Як це можна пояснити?

— Мамочко, вибач, будь ласка, я не помітив, що там було дві порції.

Народні поети

ТАРАС
ГРИГОРОВИЧ
ШЕВЧЕНКО

* * *

Не називаю її раєм,
тії хатиночки у гаї
над чистим ставом край села...

* * *

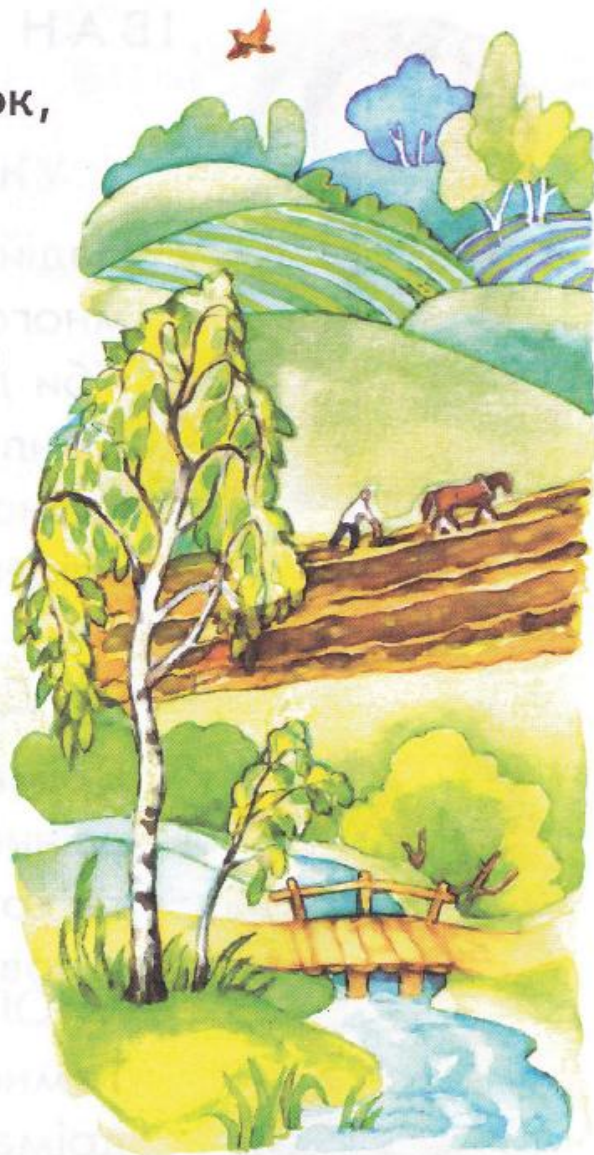
І мене в сім'ї великій,
в сім'ї вольній, новій,
не забудьте пом'янути
незлим тихим словом.

* * *
...Защебетав жайворонок,
угору летючі;
закувала зозуленька,
на дубі сідячи;
защебетав соловейко —
пішла луна гаєм;
червоніє за горою;
плугатáр співає.

* * *
Встала й весна,
чорну землю
сонну розбудила,
уквітчала її рястом,
барвінком укрила;
і на полі жайворонок,
соловейко в гаї
землю, убрану весною,
вранці зустрічають...

МИНАЄ ЛІТО

Минає літо. Шелестить
пожовкле листя по діброві,
гуляють хмари, сонце спить.

ІВАН ЯКОВИЧ ФРАНКО

НАВЕСНІ

Надійшла весна прекрасна,
многоцвітна, тепла, ясна,
ніби дівчина в вінку,
ожили луги, діброви,
повно гомону, розмови
і пісень в чагарнику.

ДРІМАЮТЬ СЕЛА...

Дрімають села. Ясно ще
осіннє сонце сяє,
та холодом осіннім вже
в повітрі потягає.

Темно-зеленії садки
дрімають вже без плоду,
і тихо гріються хатки,
і верби гнуться в воду...

Ще ліс не стогне тим важким
осіннім, довгим тоном,
і ще стрілою ластівка
звиваєсь над загоном.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

НА ЗЕЛЕНОМУ ГОРБОЧКУ

На зеленому горбочку,
у вишневому садочку,
притулилася хатинка,
мов маленькая дитинка
стиха вийшла виглядати,
чи не вийде її мати.

І до білої хатинки,
немов мати до дитинки,
вийшло сонце, засвітило
і хатинку звеселило.

ЯК ДИТИНОЮ, БУВАЛО...

Як дитиною, бувало,
упаду собі на лихо,
то, хоч в серце біль доходив,
я собі вставала тихо.

«Що болить?» — мене питали,
але я не признавалась —
я була малою горда —
щоб не плакати, я сміялась.

Україна — наш дім

МИ ЖИВЕМО́ В УКРАЇНІ

Кожна людина любить той край, у якому народилася і живе, завжди говорить про нього найкраще.

— Чи доводилось вам бути на Полта́вщині? Чи бачили ви її квітучі весняні сади? — захоплено запитують полтавча́ни.

— А чи знаєте ви, що в нашому краю добувають найбільше кам'яного вугілля? — гордо хваляться діти з Донбасу.

— А хто не бачив наших гір, високих полонин, не ласував нашим солодким виноградом, то приїздіть до нас, — запрошують діти з Закарпаття.

— А хто з вас уже купався в теплому Чорному морі? — запитують діти з Криму.

— Але наше квітуче поле льону також схоже на синє море, — кажуть діти з Полісся.

За С. Воробкевичем

НАШ ДІМ

Дім наш — рідна хата
і зелене поле.
Стежечка до саду
діда Петруся,
дитсадок і школа,
і усе навколо...
Дім наш — неозора
Батьківщина вся.

В. Крищенко

УКРАЇНА

Наша славна Україна,
наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна,
ще миліша за наш край?

І в щасливі й злі години
ми для неї живемо,
на Вкраїні й для Вкраїни
будем жити й помremo...

В. Самійленко

ЯКА СТЕЖКА НАЙКРАЩА?

Засперечалися дітки, яка стежка найкраща.

— До крамнички, бо там є цукерки.

— Ні, до школи, бо там є дітки.

— Ні, до річки, бо там можна скупатися.

— Ні, в садок, бо там є груші, яблука.

— Ні-і, в поле, бо там просторо...

Аж тут приспіла мама. Дітки й питають, яка стежка найкраща.

— Додому, дітки. До рідної хати.

РІДНА ХАТА

Різні в світі є країни,
різні люди є на світі,
різні гори, полонини,
різні трави, різні квіти...

Є з усіх одна країна,
найрідніша нам усім.

То — прекрасна Україна,
нашого народу дім.

Там шумлять степи безкраї,
наче вміють говорити!

Там ясніше сонце сяє,
там солодше пахнуть квіти...

Г. Черінь

З ТОБОЮ

Послухай, як струмок дзвенить,
як гомонить ліщина.

З тобою всюди кожну мить
говорить Україна.

Послухай, як трава росте,
напоєна дощами,
і як веде розмову степ
з тобою колосками.

Послухай, як вода шумить —
Дніпро до моря лине, —
з тобою всюди кожну мить
говорить Україна.

П. Осадчук

БУДЬ, УКРАЇНО!

Будь, Україно, сильна, могутча,
будь нам по вічні часи.

В мирі ласкава, в бою як туча,
всім нам добро принеси.

Благослови наші води,
гори, ліси і поля.

Хай серед вольних народів
слава заблісне твоя!

С. Васильченко

ВІДГАДКИ ДО КРОСВОРДІВ, ЗАГАДОК І РЕБУСІВ

- с. 94 Гава, ґазда, ґавити, ґанок, ґніт.
Кава, казка, копати, кілок, копа.
- с. 116 Цап, цуценя, цвіркун, вівця, лисиця,
горобець.
- с. 123 Теля, порося, кошеня, козеня, білченя.
- с. 127 Ящірка.
- с. 138 Сонце.
- с. 141 Восени. Туман.
- с. 142 Узимку.
- с. 147 Березень. Квітень.
- с. 156 Дятел.
- с. 158 Тварини: віл, вовк, вівця, верблюд;
синиця, сорока, снігур,
соловей.
Фрукти: агрус, ананас, абрикос,
апельсин.
- с. 159 Несе, везе, веде, бере.
Високий, низький, широкий, вузький.
Страва, коса, плід, жарт, збір;
молоток, машина, пиріг, кисіль, ведмідь.

ЗМІСТ

СЛОВО	6	Ьь	104
ГОЛОСНІ ЗВУКИ	14	Ьо	105
ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ	22	Йй	106
СКЛАД	34	Рр	108
НАГОЛОС	38	Фф	110
РЕЧЕННЯ	42	Чч	112
Аа	50	Дж	114
Іі	52	Цц	116
Уу	54	Дз	118
Ее	56	ДЗВІНКИ І ГЛУХІ ПРИГОЛОСНІ....	120
Оо	58	Яя	122
Вв	60	Юю	124
Бб	62	Єє	126
Пп	64	Її	130
Ии	66	Щщ	132
Мм	70	’ (апостроф).....	134
Нн	72	АЛФАВІТ	136
Гг	74	ПОРИ РОКУ	138
Хх	76	ЗАПРОШУЄМО ДО КІНОЗАЛИ....	146
Зз	78	ТВАРИНИ	148
Сс	80	ПТАХИ	156
Дд	84	ВЕСЕЛІ СТОРІНКИ	158
Тт	86	ШКІЛЬНІ СМІШИНКИ	162
Кк	90	РІДНА МАТУСЯ	164
Гґ	92	НАРОДНІ ПОЕТИ	166
Жж	96	УКРАЇНА — НАШ ДІМ	170
Шш	98	ВІДГАДКИ ДО КРОСВОРДІВ, ЗАГАДОК І РЕБУСІВ	174
Лл	102		

ВІДГАДКИ ДО КРОСВОРДІВ, МЕГАДІОК І РЕБУСІВ

Навчальне видання

САВЧЕНКО Марія Аврамівна
КАЛАТАЛО Любов Степанівна
КОЛУПАЄВА Алла Анатоліївна

БУКВАР

**Підручник для підготовчих—перших класів
шкіл для дітей з важкими порушеннями мови**

Рекомендовано Міністерством освіти України

Редактор **В. П. Зененко**
Художній редактор **О. А. Сіденко**
Коректор **Т. О. Северина**

Здано до набору 04.01.2001. Підписано до друку 24.07.2001.
Формат 84×108/16. Папір офсетний. Гарнітура журн. рублена.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 18,48+0,42 форз. Ум. фарбовідб. 76,44.
Обл.-вид. арк. 18,68. Тираж 11 000 прим. Вид. № 10. Замовлення 1-556.

ТОВ «Форум», 04053, Київ, Львівська площа, 14. Тел.: (044) 536-08-47, 212-28-49.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 20 від 20.03.2000 р.

Віддруковано з готових діапозитивів на книжковій фабриці «Глобус»,
61012, Харків, вул. Енгельса, 11.